

Vlaanderen
is erfgoed

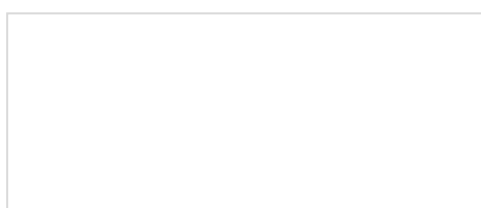
Ondernemingsplan 2024

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

www.onroenderfgoed.be

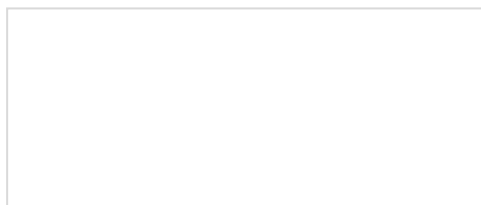

Voor de Vlaamse regering,
Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed

Matthias Diependaele

Voor het agentschap Onroerend Erfgoed,
administrateur-generaal

Peter De Wilde

Inhoud

LEESWIJZER	4
1 BELEIDSINITIATIEVEN	5
SD1: IEDEREEN KOESTERT ONROEREND ERFGOED ALS EEN EVIDENT EN INTEGRaal DEEL VAN ONZE LEEFOMGEVING, CULTUUR, IDENTITEIT EN NATIE	6
OD1.1: DE ZORG VOOR HET ONROEREND ERFGOED IS HET RESULTAAT VAN ACTIEVE SAMENWERKING	6
OD1.2: HET ONROEREND ERFGOED DRAAGT BIJ AAN EEN KWALITEITSVOLLE LEEFOMGEVING.....	14
SD2: DE VOLGENDE GENERATIES BESCHIKKEN OVER EEN ONDERBOUWDE EN COHERENTE STAALKAART VAN ONROEREND ERFGOED	18
OD2.1: ERFGOEDWAARDEN ZIJN ZO VERANKERD DAT ZE OOK IN DE TOEKOMST RELEVANT BLIJVEN	18
OD2.2: HET BESCHERMEDE BESTAND IS EEN DYNAMISCHE SELECTIE VAN DE ESSENTIËLE EN REPRESENTATIEVE GETUIGEN VAN HET LEVEN IN VLAANDEREN	21
SD3: DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED IS ZICHTBAAR, TOEKOMSTGERICHT EN DUURZAAM....	25
OD3.1: ONROERENDERFGOEDZORG STAAT VOOR DUURZAME OPLOSSINGEN	26
OD3.2: FINANCIËLE ONDERSTEUNING IS GEDIVERSIFIEERD EN GAAT UIT VAN EEN WEDERZIJDIG HAALBAAR ENGAGEMENT	45
2 ORGANISATIEONTWIKKELING	49
SD4: WE ZETTEN VERDER IN OP HET OPTIMALISEREN VAN ONZE WERKING	49
SD5: WE BLIJVEN INVESTEREN IN MENSELIJK KAPITAAL OM EEN WENDBARE ORGANISATIE TE WORDEN EN TE BLIJVEN.....	51
SD6: SAMENWERKING MET ONZE PARTNERS WORDT EEN NATUURLIJKE REFLEX IN ONZE WERKING OM TOT EEN GEDRAGEN EN GEDEELDE ERFGOEDZORG TE KOMEN	55
SD7: WE BOUWEN 'SLIMME SERVICES' UIT OM DE RELATIE MET DE KLANT NOG TE VERBETEREN.....	56
SD8: AANBEVELINGEN AUDIT VLAANDEREN	59
SD9: OPVOLGING PERSONEELSBE SPARING	62
SD10 & 11: PREVENTIE EN DIVERSITEIT	65
SD12: VLAAMSE BREDE HEROVERWEGING	66
3 REGULIERE WERKING	68
4 BIJLAGEN	77
REGELGEVINGSAGENDA 2023.....	77
ONDERZOEKSKALENDER 2023	77
DOELSTELLING PRIMAIRE ENERGIEBESPARING	79
OMZETTING EUROPESE REGELGEVING.....	79
ILLUSTRATIES	80

LEESWIJZER

Zoals elk jaar maken we vanuit het agentschap Onroerend Erfgoed ons ondernemingsplan op. Daarin bieden we een terugblik op de realisaties van het afgelopen jaar en een vooruitblik op de opdrachten in 2024. Ons ondernemingsplan biedt inzicht in de manier waarop ons agentschap uitvoering geeft aan het onroerenderfgoedbeleid en hoe we onze organisatie verder ontwikkelen.

We gaan eerst in op de uitvoering van **beleidsinitiatieven**. Die worden gestuurd door de bevoegde minister en de Vlaamse regering. De beleidsinitiatieven leggen klemtonen in het bestaande beleid en geven richting aan de ontwikkeling van nieuw beleid. Vervolgens komt het aspect **organisatieontwikkeling** aan bod. In dat deel duiden we hoe we onze organisatie vorm geven en op welke manier we overheidsbrede doelstellingen en opdrachten realiseren. Tot slot bieden we een inzicht in onze **reguliere werking**. Dat luik gaat over de dagelijkse dienstverlening die we aan onze interne en externe klanten leveren.

We hernemen bij elke doelstelling eerst het meerjarige referentiekader, zoals de beleidsnota onroerend erfgoed 2019-2024 of ons meerjarig ondernemingsplan. Vervolgens rapporteren we wat we daarvoor verwezenlijkten in het voorbije jaar, en tot slot gaan we in op wat we in 2024 zullen realiseren.

2024 is een jaar met twee gezichten. Enerzijds eindigt de legislatuur 2019-2024 en ronden we lopende beleidsinitiatieven af. We zorgen dat de projecten die we eerder opstartten tot een eindresultaat komen en valoriseren onze inspanningen van de voorbije jaren. Lokaal onroerenderfgoedbeleid, de erkenning van Vlaamse Erfgoednetwerken, transversale landschapszorg, de evaluatie van het beschermde bestand, de toekomst van de parochiekerken en het energieadvies onroerend erfgoed zijn enkele belangrijke werven die zullen landen. Anderzijds kijken we vooruit naar de nieuwe legislatuur 2024-2029 en bereiden we die zo goed mogelijk voor. Daarbij hechten we veel aandacht en waarde aan het toekomsttraject 'Erfgoed begeestert' dat we in 2023 op touw zetten. We leggen een vernieuwende visie op tafel over de Vlaamse erfgoedzorg van de 21^e eeuw en onze rol daarin. Die visie is tegelijk onze leidraad bij de beleidsvoorstellen die we lanceren in aanloop naar de volgende legislatuur, de groei van onze organisatie en de manier waarop we onze dienstverlening aanpakken.

1 BELEIDSINITIATIEVEN

Dit deel van ons ondernemingsplan gaat in op beleidsinitiatieven. Die vinden hun basis in het [Regeerakkoord 2019-2024](#), de [beleidsnota Onroerend Erfgoed 2019-2024](#) en de [Beleids- en Begrotingstoelichting onroerend erfgoed 2023](#).

We volgen daarbij de structuur van die beleidsdocumenten: strategische doelstellingen (SD), operationele doelstellingen (OD) en initiatieven, met daaronder projecten en acties. Bij elk van de doelstellingen en initiatieven geven we een samenvatting van het kader uit de beleidsnota.

Per initiatief gaan we eerst dieper in op wat we realiseerden in 2023. Vervolgens geven we aan welke tastbare resultaten we in 2024 zullen boeken, met een streefdatum voor de realisatie ervan. Niet elke actie uit de beleidsnota of beleids- en begrotingstoelichting komt aan bod: we beperken ons tot realisaties die we zelf in de hand hebben. Andere resultaten zijn dan voor rekening van partners.

SD1: IEDEREEN KOESTERT ONROEREND ERFGOED ALS EEN EVIDENT EN INTEGRAAL DEEL VAN ONZE LEEFOMGEVING, CULTUUR, IDENTITEIT EN NATIE

Samen met de gebruikers van onze leefomgeving geven we het erfgoedbeleid vorm. We zetten de dialoog met erfgoedgemeenschappen verder en rekenen op lokale besturen en partnerverenigingen als tussenpersoon om de dialoog in goede banen te leiden. Daarnaast laten we erkende onroenderfgoedgemeenten verder uitgroeien tot echte eerstelijnspartners in de uitvoering van het beleid. Erfgoed en erfgoedzorg zijn meer dan een 'doel op zich'. Het zijn katalysatoren om bredere maatschappelijke uitdagingen het hoofd te bieden.

OD1.1: De zorg voor het onroerend erfgoed is het resultaat van actieve samenwerking

Erfgoedzorg is een verhaal van samenwerking. Samenwerkingsverbanden nemen verschillende vormen aan, met interacties tussen erfgoedeigenaren, betrokken buurtbewoners, erfgoedprofessionals, erfgoedverenigingen en lokale besturen. Samen vormen ze erfgoedgemeenschappen. Het is evident dat we hen maximaal ondersteunen en het Vlaamse beleid laten kleuren door hun ideeën.

Initiatief 1: we geven het toekomstige onroenderfgoedbeleid vorm in samenspraak met de belanghebbenden

- We maken het onroenderfgoedbeleid interactief. We betrekken belanghebbenden bij de visievorming

Wat realiseerden we in 2023?

Op 26 en 27 oktober organiseerden we samen met Toerisme Vlaanderen en departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM) het tweedaagse congres '[Bestemming erfgoed – in gesprek met de plek](#)'. Via lezingen en inspirerende plaatsbezoeken gingen de 300 deelnemers dieper in op de vraag hoe de plek van ontsluiting (in situ of ex situ) de beleving van erfgoed beïnvloedt. Zeven partnerverenigingen werkten mee aan de organisatie. Door de brede en participatieve aanpak konden we heel wat goede praktijken verzamelen en boden we een platform waar vruchtbare contacten voor latere samenwerkingen tot stand kwamen. De doelstellingen van het congres, met name kennisuitwisseling, netwerking, beleving, visievorming, duurzaamheid en legacy, zijn in hoge mate behaald. Dat succes bleek ook uit de tevredenheidsscore van 8/10 die we van de deelnemers ontvingen. Het event bracht bewaren en delen inhoudelijk dichterbij mekaar en zorgde voor een positieve samenwerking, niet alleen tussen de betrokken sectoren maar ook tussen de organiserende entiteiten.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Met een nieuwe beleidsperiode in zicht, doen we extra inspanningen om alle belanghebbenden te betrekken bij visievorming.

Een belangrijk initiatief daarbij is ons toekomsttraject 'Erfgoed begeestert'. We starten dat afgelopen jaar op, omdat we merkten dat onze visie op erfgoed, erfgoedzorg en onze rol daarin na tien jaar snel veranderende maatschappelijke context aan herziening toe is. Komend jaar bouwen we voort op de visie die we op papier zetten. We diepen ze verder uit, gaan samen met onze medewerkers en de brede erfgoedsector na wat ze concreet kan betekenen en vertalen ze door naar ons memorandum en onze beleidsvoorstellen voor de volgende legislatuur.

Daarnaast gaan we verder aan de slag met de resultaten van het congres 'Bestemming erfgoed' en zorgen dat die effectieve doorwerking krijgen op het terrein. Daarvoor stellen we een inspiratiegids samen en verspreiden we spraakmakende cases. Ook het EU-voorzitterschap biedt gelegenheid om stil te staan bij de betekenis en meerwaarde van erfgoed in een internationale context. Samen met de collega's van het departement CJM organiseren we de [conferentie 'Cultuur, Erfgoed en Identiteit'](#). Tijdens dat event gaan experts in debat over de complexe relatie tussen de concepten cultuur, erfgoed en Europese identiteit. Daarnaast zetten we actief de initiatieven uit het EU-voorzitterschap in de kijker die gerelateerd zijn aan onroerend erfgoed.

resultaat	timing
Congres 'Bestemming Erfgoed'	
Een inspiratiegids met praktische tips om aan de slag te gaan met 'Bestemming Erfgoed' is bezorgd aan de deelnemers	29/02
Op basis van de conferentie 'Bestemming Erfgoed' zijn inspirerende cases uit de drie sectoren bezorgd aan de deelnemers	31/05
EU-voorzitterschap	
De conferentie 'Cultuur, Erfgoed en Identiteit' vond plaats in het kader van het Belgische voorzitterschap van de EU	30/04
De communicatie over onroerend erfgoed-gerelateerde initiatieven uit het Belgisch voorzitterschap van de EU is gebeurd	30/06
Toekomsttraject 'Erfgoed begeestert'	
De sectorbrede 'Onroerenderfgoedsummit' is georganiseerd	30/04
Het 'Memorandum Onroerend Erfgoed', met doelstellingen voor de komende regeerperiode, is klaar	31/05
Het toekomsttraject 'Erfgoed begeestert' is als doelstelling doorvertaald in de beleidsnota voor de volgende regeerperiode	31/12

Initiatief 2: we moedigen elke gemeente aan om een lokaal onroerendergoedbeleid te voeren

- We stimuleren lokale besturen om een gedragen onroerendergoedbeleid uit te werken. De Vlaamse overheid stelt hierbij haar kennis en expertise beschikbaar. De intergemeentelijke onroerendergoeddiensten zijn een complementaire partner.
- Het agentschap Onroerend Erfgoed en de erkende onroerendergoedgemeenten leggen samen een groenboek voor aan de Vlaamse Regering, met de krijtlijnen van een partnerschap, uitgaande van een volwaardige taakverdeling.
- De mogelijkheden en bijhorende randvoorwaarden voor een lokaal onroerendergoedbeleid krijgen een volwaardige doorvertaling in de Vlaamse regelgeving.
- Het is belangrijk dat de gemeenten die nu al klaar zijn voor een erkenning, daadwerkelijk een erkenning aanvragen. We denken daarbij met name aan de Vlaamse centrumsteden. We moedigen die gemeenten aan om dat te doen en begeleiden hen.

Wat realiseerden we in 2023?

Implementatie visienota ‘Lokaal onroerendergoedbeleid’

2023 stond volop in het teken van de praktijkvertaling van de principes over lokaal onroerendergoedbeleid uit de visienota en de regelgeving. We werkten intensief samen met vertegenwoordigers van lokale besturen in acht thematische werkgroepen. Via workshops en feedback op tekstvoorstellen kwamen we samen tot afspraken over vernieuwde procedures, informatiebeheer, samenwerking, gebruik van IT-toepassingen en andere. In eigen huis zorgden we ook voor de verdere doorvertaling daarvan.

Voor het onderwerp ‘beleidsvoorbereiding’ kwamen we tot afspraken in welke situaties lokale besturen te betrekken en via welke weg dat best kan gebeuren.

Samen met de lokale vertegenwoordigers ontwikkelden we ook een aantal modellen voor structurele [samenwerking op het vlak van archeologische toevalsvondsten](#). Die gaan uit van een telkens grotere mate van verantwoordelijkheid voor het lokale bestuur. Na een principiële akkoord over deze modules, vertaalden we ze door naar een sjabloon voor samenwerkingsovereenkomsten. Tegelijk gingen we na hoe we onze interne processen moeten aanpassen om de nieuwe samenwerkingsvormen en informatiedoorstroming efficiënt te laten verlopen.

Ook op inventarisvlak zaten we absoluut niet stil. Na de nodige IT-technische aanpassingen in 2022, zetten we afgelopen jaar vooral in op de [aansluitingsprocedure voor lokale besturen](#) en het nodige ondersteunende materiaal. Zo begeleidden we de goedkeuring van de aangepaste inventarismethodologieën door de minister en zetten we de relevante landschapselementen uit de Landschapsatlas over naar de nieuwe inventaris van het landschappelijk erfgoed. We rondde de uitwerking van de gebruikersovereenkomst en aansluitingsprocedure af in samenspraak met de lokale vertegenwoordigers en startten in de tweede jaarhelft de eerste aansluitingen op.

Eind 2023 hadden al acht gemeenten effectieve toegang tot de inventaris onroerend erfgoed, en hielden we met 22 bijkomende gemeenten een aanmeldgesprek. Om de inventarisatie op het terrein en de invoer in de databanken te faciliteren, actualiseerden we handleidingen en organiseerden we opleidingen. Aanvullend zorgden we voor sjablonen voor vaststellingsbesluiten en de overdracht van beeldrechten.

We brachten de eerder afgesproken [methodiek](#) voor het selecteren van beschermingsthema's een eerste keer in de praktijk. De onroerenderfgoedgemeenten en IOED's kregen in het voorjaar de mogelijkheid om online input te geven op een [lijst met mogelijke beschermingsthema's](#). Op basis van die input formuleerde een jury, waar ook medewerkers van lokale besturen in zetelden, in juni een voorstel. Dat maakten we bekend op onze website. Ook vonden eerste verkennende gesprekken plaats over de rol die lokale besturen kunnen en willen opnemen bij de concrete uitwerking van beschermingsthema's en -dossiers.

Op het vlak van handhaving focusten we op het takenpakket van de lokale verbalisant en het samenspel met de andere handhavingsactoren. We hielpen de collega's van de afdeling Handhaving met de opleiding tot gemeentelijk verbalisant en volgden de uitrol op van het [Handhavingsplatform](#) door het agentschap Justitie en Handhaving. Dat digitale platform wordt een essentiële schakel in de informatie-uitwisseling.

In de eerste jaarhelft behandelden we de erkenningsaanvragen voor nieuwe onroerenderfgoedgemeenten. Dat verliep volgens de nieuwe processen die we daar in 2022 voor uitwerkten. [Drie bijkomende onroerenderfgoedgemeenten](#) kregen een erkenning. Daarnaast behandelden we de subsidieaanvragen voor de bestaande en nieuwe onroerenderfgoedgemeenten en zorgden we voor de bijhorende samenwerkingsovereenkomsten. Ook dat was de eerste keer. En we werkten samen verder aan de krijtlijnen voor rapportering en beleidsplanning. Voor de IOED's stelden we in overleg een afsprakennota op over de procedures voor erkenning en subsidiëring en zorgden we voor de nodige sjablonen.

Tot slot maakten we afspraken over het ondersteunings- en begeleidingsaanbod voor lokale besturen en stelden een programma samen om aan de meest urgente noden tegemoet te komen. Doorheen het jaar ondersteunden we lokale besturen door middel van workshops, opleidingen en netwerkmomenten. Bij die laatste gingen we specifiek in op [beleidsplanning](#) en de aanloop naar de volgende lokale beleidscyclus. Andere vormingsmomenten gingen onder meer over [inventariseren](#) van landschappelijk erfgoed, diversiteit in de landschapszorg, het gebruik van de [inventaristoepassingen](#) en [gemeentelijk verbalisant](#).

Om te zorgen dat alle betrokkenen voldoende op de hoogte bleven van de vorderingen, actualiseerden we regelmatig de informatie op onze website en attendeerden we via onze maandelijkse [nieuwsbrief voor lokale besturen](#). Die blijkt een succes met intussen een 700-tal abonnees. Op 27 november gaven we een stand van zaken voor de eigen medewerkers, gevolgd door een [toelichting](#) voor lokale besturen op 30 november.

Vaststelling inventaris onroerend erfgoed

In 2023 liepen de procedures voor de vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed voor twee provincies: Oost- en West-Vlaanderen. Het ging om omvangrijke dossiers met 21.000 bouwkundige objecten in Oost-Vlaanderen en 28.000 in West-Vlaanderen. De bedoeling van deze operatie is om de gegevens in de vastgestelde inventaris zoveel mogelijk op eenzelfde inhoudelijke en juridische leest te schoeien, zodat alle lokale besturen op een gelijke startbasis kunnen rekenen.

De procedure voor Oost-Vlaanderen ronden we in 2023 volledig af. We verwerkten de informatie uit de 98 ingediende bezwaarschriften en het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed. Op 1 juni [ondertekende de minister](#) het vaststellingsbesluit waarmee 18.577 bouwkundige objecten vastgesteld werden als bouwkundig erfgoed. 2.449 items werden geschrapt omdat ze niet meer voldoende goed bewaard bleken of geen erfgoedwaarde meer hadden. De vaststelling vertaalden we door in onze online [inventaris](#) en [Geoportaal](#). Alle betrokken lokale besturen en alle indieners van bezwaarschriften kregen van ons een persoonlijk schrijven over de afronding van het dossier.

In West-Vlaanderen startten we de procedure in 2023. We verwerkten alle informatie die de betrokken gemeenten aanleverden in voorbereiding op het dossier. Om hen te helpen bij hun rol in het [openbaar onderzoek](#), dat liep in april en mei, organiseerden we eind februari een digitale infosessie. We ontvingen 297 bezwaarschriften over 560 aanduidingsobjecten, die we in de zomermaanden en het najaar behandelden.

Wat zullen we realiseren in 2024?

De visienota en regelgeving over lokaal onroerenderfgoedbeleid geraken stelselmatig verankerd in onze reguliere werking.

Het dossier voor de vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed in West-Vlaanderen is klaar om in het voorjaar van 2024 administratief af te werken en voor te leggen aan de minister. Nog voor de zomer van dit jaar zullen we zorgen dat de inventaris bouwkundig erfgoed in heel Vlaanderen eenvormig is vastgesteld en beschikbaar staat in onze databanken en geoportaal. We organiseren aanmeldgesprekken en aansluitingsprocedures voor gemeenten die willen gebruik maken van de Inventaris onroerend erfgoed en zorgen voor de nodige opleidingen en handleidingen. Daarnaast blijven we verder werken aan functionaliteiten in onze inventaristoepassingen. Op die manier kunnen de eerste gemeenten effectief aan de slag gaan met inventariseren, ontsluiten en vaststellen.

Daarnaast zorgen we dat we de inbreng van de lokale besturen voor de volgende Vlaamse regeerperiode capteren, besteden we de nodige aandacht aan de uitrol van het Handhavingsplatform en de opleiding van gemeentelijk verbalisanten, en geven we lokale besturen een duwtje in de rug bij de voorbereiding van hun volgende beleidscyclus. Dat doen we onder meer door kennisuitwisseling te organiseren over omgevingsanalyses, beleidsvisies en lokale onroerenderfgoedbeleidsplannen.

Voor een aantal onderwerpen zijn de keuzes al gemaakt, maar zorgen we dit jaar ook voor de praktische doorvertaling. Dat is het geval op het vlak van beleidsvoorbereiding, beleidsmonitoring en toevalsvondsten. Tegen eind 2024 zorgen we tenslotte dat ook de laatste knopen zijn doorgehakt over de toekomstige werkwijzen en gedeelde instrumenten. De samenwerking bij beschermingsthema's en -dossiers en die op het vlak van handhaving vergen nog enkele keuzes.

resultaat	timing
De modelovereenkomsten en werkwijze voor de structurele samenwerking met lokale besturen rond toevalsvondsten zijn beschikbaar	30/06
De vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed in de provincie West-Vlaanderen is ondertekend door de minister en ontsloten via de databanken van het agentschap	30/06
Een samenwerkingsovereenkomst met 'Provincies in Cijfers' voor het aanleveren en ontsluiten van data over onroerend erfgoed is afgesloten	31/10
De werkvormen voor de samenwerking met lokale besturen bij het uitwerken van beschermingsthema's en -dossiers zijn bepaald	31/12
Een digitale opleiding voor gemeentelijk verbalisanten heeft plaatsgevonden in samenwerking met de afdeling Handhaving	31/12

Initiatief 3: een afgestemd depotbeleid voor erfgoed en goed beheer van topstukken

- Met mijn collega bevoegd voor Cultuur wil ik nagaan hoe de vele topstukken aanwezig in monumenten, in kerken en kloosters, in goede staat voor de toekomst bewaard kunnen worden.
- Ook in samenwerking met mijn collega bevoegd voor Cultuur, die de regierol op zich neemt, zorgen we voor een afgestemd depotbeleid voor erfgoed, dat niet enkel inzet op nieuwe bewaarplaatsen maar, na waardering en inventarisatie, ook resulteert in herbestemmen en afstoten.

Wat realiseerden we in 2023?

Op het vlak van afgestemd depotbeleid rondden we de projectfase eerder al af en bedden we de acties in onze dagelijkse werking in. Om de vinger aan de pols te houden, organiseerden we tegen het einde van het jaar een platformmoment waarop we depots uit de onroerende en roerende erfgoedsector bij mekaar brachten.

Voor het beheer van cultuurgoederen die ook Topstuk zijn, lag het initiatief in 2023 vooral bij onze collega's van het departement CJM. Op basis van de afspraken en aanpak die we het voorgaande jaar uitwerkten, startte het departement het regelgevingstraject op. Zij hielden de pen vast en leidden alles procedureel in goede banen, terwijl wij waar nodig zorgden voor input en stoffering.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Onze collega's van het departement CJM zorgen ervoor dat begin 2024 de nodige wijzigingen aan regelgeving zijn goedgekeurd. Vanaf dan zullen de procedures voor verplaatsing van en handelingen aan beschermde cultuurgoederen die ook Topstuk zijn op mekaar zijn afgestemd. Vereenvoudiging en transparantie vormen de rode draad. Eens dat gebeurd is, brengen we samen met CJM de eigenaars en beheerders op de hoogte van deze nieuwe werkwijze. Daarvoor passen we de informatie op onze webpagina's en formulieren aan, en communiceren we actief via onze mediakanalen.

Het project voor het afgestemd depotbeleid is afgerond. We blijven verder inzetten op regelmatig overleg en afstemming met depotsectoren cultuur en onroerend erfgoed.

resultaat	timing
In samenwerking met departement CJM is de doelgroep eigenaars en beheerders geïnformeerd over de gewijzigde regelgeving i.v.m. cultuurgoederen en erfgoedelementen die ook Topstuk zijn.	31/03

Initiatief 4: samen met de partnerverenigingen verbreden we het draagvlak voor onroerend erfgoed en verbeteren we de dienstverlening voor de onroerenderfgoedzorg(ers)

- Verenigingen als Herita, Monumentenwacht Vlaanderen, het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) en de Erfgoedkluis slaan de brug tussen het Vlaamse erfgoedbeleid en de praktijk. Ze vormen mee het uithangbord van de onroerenderfgoedzorg. Ze moeten bijdragen aan draagvlakverhoging, kennis en expertise aanbieden, de vinger aan de pols houden en als spreekbuis fungeren voor het middenveld.

Wat realiseerden we in 2023?

2023 was een belangrijk jaar voor de doorstart van ons vernieuwde partnerschap met [Herita](#). De Herita-ambitie om door te groeien tot 'Vlaamse National Trust' leidde in de loop van het jaar tot de totstandkoming van een volwaardige juridische basis. Daarmee kregen niet alleen de verwachtingen van de Vlaamse overheid ten aanzien van organisaties als Herita een duidelijke kadering, maar ook de manier van samenwerken, subsidiëren en opvolgen. Bij dit proces waren we mee penhouder. Met de nieuwe regelgeving komen we ook tegemoet aan de verwachtingen in de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën die het werken met een 'subsidiekader' als doel voorop stelt.

Meer concreet vond de Vlaamse Regering een akkoord over een kaderend decreet dat de naam '[decreet over Vlaamse erfgoednetwerken](#)' heeft gekregen, en waarin het mogelijk wordt om organisaties als Herita als Vlaamse partner ter zake te erkennen. Vlaamse erfgoednetwerken worden geacht een werking op te zetten rond een samenhangend portfolio van onroerenderfgoedlocaties, ze voorbeeldig te beheren en te zorgen voor eigen inkomsten. Het is de bedoeling om Herita, dat op heden een portfolio beheert van onroerenderfgoedlocaties waarvan een meerderheid in erfpacht van de Vlaamse overheid, onder dit regime te erkennen. Het decreet is definitief goedgekeurd op 23 november 2023, en het bijhorende uitvoeringsbesluit zit in rechte lijn naar een definitieve goedkeuring.

In de samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en Herita voor 2023 stond alvast de ambitie ingeschreven dat Herita zich zou voorbereiden op deze erkenning. De organisatie kreeg ook een aanzienlijk pakket relancemiddelen toegewezen om tot een volwaardig portfoliobeheer te komen, zowel in de zin van voorbeeldig restaureren en onderhouden van de sites in beheer, maar ook met betrekking tot het ontsluiten ervan. Met de recente erfpacht van het [kasteel van Heers](#), het eigendom van het [Hooghuis](#) in Doel en de bijna afgeronde erfpacht van het Hof ter Walle in Beveren heeft de Vlaamse overheid het Heritaportfolio ondertussen ook verrijkt met enkele symbooldossiers, waarin vanwege de organisatie doorbraken worden verwacht. Ook hiervoor zijn relancemiddelen gereserveerd. Herita zet langzaam maar zeker stappen in de goede richting, en als agentschap helpen we de organisatie mee op weg.

Wat zullen we realiseren in 2024?

In 2024 begeleiden we Herita naar een erkenning als Vlaams Erfgoednetwerk en de bijhorende taakstelling. Dat impliceert enerzijds de afronding van het regelgevend werk, het opstellen van samenwerkingsovereenkomsten en de organisatie van de bijhorende subsidies. Anderzijds ondersteunen we Herita bij hun erfgoedportfolio en het beheer daarvan. De erfgoed sites in Doel (Hooghuis en Hof Ter Walle) maken daar deel van uit, net als andere iconische dossiers zoals de kastelen van Heers, Beauvoorde en Horst. We zorgen voor advies en expertise, maar volgen ook op hoe Herita omgaat met de besteding van de subsidies en de ontwikkeling van de sites in uitvoering van de gemaakte afspraken.

Resultaat	timing
Een ontwerp van BVR over Vlaamse Erfgoednetwerken is aan de minister bezorgd voor definitieve goedkeuring door de Vlaamse Regering	29/02
Er is een 'overgangssamenwerkingsovereenkomst' afgesloten met Herita vzw in afwachting van een definitieve overeenkomst na erkenning als Vlaams Erfgoednetwerk	29/02
Er is een erfpachtovereenkomst gesloten tussen het agentschap en Herita voor het Hof ter Walle in Beveren	31/03
Herita is erkend als Vlaams Erfgoednetwerk en er is in toepassing van het decreet Vlaamse erfgoednetwerken een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met doorlooptijd tot 31/12/2025	15/06
De terreinen rondom het Hooghuis in Doel zijn via het agentschap overgedragen van VLM naar Herita	31/12

OD1.2: Het onroerend erfgoed draagt bij aan een kwaliteitsvolle leefomgeving

Mensen identificeren zich met de plaats waar ze leven. Die leefomgeving, en de manier waarop we ze beleven, vormt het uitgangspunt van de Europese Landschapsconventie. 'Landschap' in de geest van de conventie is meer dan gebieden met bijzondere natuur- of erfgoedwaarden. Landschap is overall. De conventie pleit voor een gebiedsgerichte erfgoed aanpak, waarbij er sprake is van een wisselwerking tussen de mens, het erfgoed en de omgeving waar het deel van uitmaakt.

Initiatief 5 & 6: we voeren een transversaal onroerenderfgoedbeleid en we maken van landschapszorg een beleidsveldoverschrijdende ambitie

- De Landschapsconventie benadrukt de ruimtelijke dimensie van onroerend erfgoed en onroerenderfgoedzorg en redeneert niet in termen van erfgoedcategorieën. We grijpen de 20ste verjaardag van de Landschapsconventie aan om deze brede benadering door te vertalen in alle segmenten van de erfgoedsector.
- We verankeren het landschapsaspect op maat in de aanpak van de Vlaamse overheid om omgevingsuitdagingen sectoroverschrijdend op te lossen en om de omgevingskwaliteit te versterken. We zorgen ervoor dat binnen de Vlaamse overheid 'landschap' transversaal en geïntegreerd wordt benaderd.

Wat realiseerden we in 2023?

In 2023 namen we opnieuw verschillende initiatieven om de landschapszorg te verbreden. In het voorjaar organiseerden we een inspirerende studiedag over de diversiteit van de landschapszorg. Een honderdtal deelnemers van het agentschap Onroerend Erfgoed, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, de Regionale Landschappen, de onroerenderfgoedgemeenten en de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten verdiepten zich in thema's op het raakvlak van natuur, erfgoed, landbouw en omgeving.

In lijn met het jaar voordien ondersteunden we de uitrol van een parkenbeleid in Vlaanderen via onze deelname aan het Vlaams Parkenbureau, het opvolgen van de totstandkoming van het uitvoeringsbesluit over de Vlaamse Parken en de algemene landschapszorg, en de [jurering van de kandidaat-Landschapsparken](#) en Nationale Parken. Bij de beoordeling van de masterplannen bleek duidelijk de meerwaarde die de opmaak van een landschapsbiografie biedt als instrument voor gebiedsanalyse en visievorming.

Vanuit het agentschap willen we het (leren) lezen en karakteriseren van landschappen zoveel mogelijk stimuleren. Daarom trachtten we via het [onderzoek naar een methodologie voor het karakteriseren van het landschap](#) verder de kiem te leggen voor een andere beleidspraktijk, waarbij de karakteristieken van het landschap mee richting zullen geven in de aanpak van de klimaat-, biodiversiteits- en gezondheids crisis en de realisatie van de omgevingsdoelstellingen in brede zin. Het onderzoek liep volop in 2023.

Vanuit de wetenschap dat een geïntegreerde aanpak van de vele omgevingsdoelstellingen vruchten afwerpt, analyseerden we in samenwerking met het INBO een reeks historische kaarten. Dit resulteerde eind 2023 in een zogenaamde 'signaalkaart' die inzicht geeft in de landschappelijke evolutie van Vlaanderen en als beleidsinstrument heel wat potentieel biedt om te komen tot een landschappelijk verantwoorde aanplant van bossen en houtkanten.

Tenslotte namen we in 2023 het voortouw om de subsidiëring van de transversale landschapswerking van de Regionale Landschappen te verankeren in regelgeving. Hiertoe zetten we een breed overlegproces op met de betrokken Vlaamse administraties, de Regionale Landschappen en de provincies.

Wat zullen we realiseren in 2024?

In 2024 timmeren we verder aan een transversaal landschapsbeleid.

Na de erkenning van de Vlaamse Parken vorig jaar, regelen we in 2024 in samenspraak met de andere betrokken Vlaamse entiteiten ook de subsidiëring, opvolging en ondersteuning daarvan. Parallel zorgen we dat het cultuurhistorische aspect voldoende aandacht krijgt bij de opmaak van de regelgeving die voorziet in kadering en financiering voor de Regionale Landschappen. De VLM neemt in 2024 het trekkerschap van dit regelgevingstraject van ons over, maar we blijven dit van nabij opvolgen.

Vertrekkend vanuit de kaartstudie die we eerder door INBO lieten uitvoeren, formuleren we onze visie op bijkomende bossen en houtkanten in Vlaanderen. Die vertalen we vervolgens door naar een handleiding over het landschappelijk verantwoord inpassen daarvan. Zo zorgen we voor een cultuurhistorisch perspectief bij het houtkantenplan van VLM en de Vlaamse doelstellingen voor bosuitbreiding.

Verder kijken we uit naar de oplevering van twee uitbestede onderzoeken. De studie naar een methodologie voor landschapskarakterisatie geeft ons een krachtig instrument voor de toekomst. Na oplevering gaan we samen met de betrokken partners na hoe het optimaal ingezet kan worden. Een ander onderzoek biedt ons dan weer ondersteuning voor enkele beschermingen als cultuurhistorisch landschap in Voeren.

resultaat	timing
Een nota over rol van het agentschap in het Vlaams Parkenbureau en de impact daarvan op de werking is gevalideerd door het directieteam	31/01
De samenwerkingsovereenkomst in het kader van de werkingssubsidie voor het Vlaams Parkenbureau is opgemaakt en ondertekend	31/01
Samen met de betrokken partners (ANB, VLM, Toerisme Vlaanderen en departement Omgeving) is een werkwijze en rolverdeling afgesproken voor de begeleiding van de Vlaamse Parken in de uitvoeringsfase	31/03
Een landschappelijke visie op bijkomende bossen en houtkanten in Vlaanderen is gepubliceerd	31/03
Het eindrapport van het onderzoek 'Ontwikkelen van een methodologie voor landschapskarakterisatie in Vlaanderen' is opgeleverd	31/03
Het eindrapport van het onderzoek 'Voeren: van natuur- en landschapsvisie tot inrichtingsvoorstel' is opgeleverd	31/03
Er is een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het BVR 'Regionale landschappen'	30/06
De handleiding over het landschappelijk verantwoord inpassen van bossen en houtkanten is gepubliceerd	30/09

SD2: DE VOLGENDE GENERATIES BESCHIKKEN OVER EEN ONDERBOUWDE EN COHERENTE STAALKAART VAN ONROEREND ERFGOED

Het beschermde bestand is opgebouwd sinds de jaren 1930. Het instrumentarium is sindsdien voortdurend geëvolueerd en de beschikbare kennis aanzienlijk toegenomen. Een kritische reflectie is daarom aan de orde. Is het beschermde bestand optimaal beschermd en is het beschermingsstatuut altijd consequent ingezet? Hebben we wel het juiste beschermd? Is het beschermde bestand met andere woorden representatief? We willen, in samenspraak met de betrokkenen, het beschermde bestand actualiseren.

OD2.1: Erfgoedwaarden zijn zo verankerd dat ze ook in de toekomst relevant blijven

Sinds de jaren 1960 bouwt de centrale overheid in Vlaanderen continu aan een wetenschappelijke erfgoedinventaris, die het erfgoed in kaart brengt en het mogelijk maakt er een beleid voor te ontwikkelen. In 2016 werd het geografisch inventariseren van bouwkundig erfgoed en landschapselementen doorgegeven aan de lokale besturen. Er wordt van hen verwacht dat ze de lijst van het bouwkundig erfgoed en de landschapselementen verder verfijnen om een lokaal (erfgoed)beleid op maat te realiseren. Onroerenderfgoedrichtplannen zijn een relatief nieuw instrument, geïntroduceerd in het Onroerenderfgoeddecreet. Ook dit instrument is een alternatief voor bescherming.

Initiatief 7: we optimaliseren de doelmatigheid van de inventarissen

- We onderzoeken of de rechtsgevolgen van de vaststelling beantwoorden aan de huidige doelstellingen van het onroerenderfgoedbeleid en of de inspanningen om vast te stellen wel voldoende effecten genereren.
- De resultaten van dit onderzoek vormen de basis voor het bijsturen, herzien of afschaffen van het instrument van vaststelling.

Wat realiseerden we in 2023?

Dit beleidsinitiatief is afgerond. De resultaten ervan krijgen verdere doorwerking in andere beleidsinitiatieven, zoals het stimuleren van lokaal onroerenderfgoedbeleid en het herzien van het beschermde erfgoedbestand.

Initiatief 8: we zetten verder in op onroerendergoedrichtplannen en andere participatieve instrumenten

- We maken werk van het omzetten van de goedgekeurde richtplannen in actieprogramma's en bekijken welke initiatieven nodig zijn om de uitvoering ervan te faciliteren.
- We evalueren de proefprojecten en optimaliseren het instrument waar nodig.
- We initiëren zelf nieuwe onroerendergoedrichtplannen en stimuleren onze partners en lokale besturen om ook met dit instrument aan de slag te gaan.

Wat realiseerden we in 2023?

Voor het eerst gaven we de opmaak van een onroerendergoedrichtplan in handen van een lokale partner, met name de gemeente Beveren. De intentieverklaring tot de realisatie van het richtplan met actieprogramma 'Polderlandschappen in Doel' is ondertekend op 9 oktober. De klankbordgroep die bestaat uit partijen van het Toekomstverbond, versterkt door verschillende andere betrokken actoren besprak vervolgens op 23 oktober de eerste krijtlijnen voor de visie, met de ambitie om tegen april 2024 het onroerendergoedrichtplan uit te werken en ter goedkeuring aan de partners voor te leggen.

Voor het onroerendergoedrichtplan '[Hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren](#)' loopt het actieprogramma al volop. In januari 2023 is het Hoogstamboomgaardenloket [goed gestart](#). Dit fungeert als aanspreekpunt voor eigenaars en lokale besturen voor alles wat met hoogstamboomgaarden te maken heeft (aanleg, beheer, waardering, verwerking van fruit, vermarkting, opmaak van beheersplannen, financiële regelingen, groepsaankopen en -verkopen, enz.). Het proactief initiëren en begeleiden van herstel, onderhoud en aanleg van nieuwe hoogstamboomgaarden en eventuele coördinatie en opvolging van beheersovereenkomsten wordt eveneens voorbereid.

Aan het onroerendergoedrichtplan '[Historische landgoederen](#)' is in 2023 hard doorgewerkt om via actieve workshops met constructieve deelnames en positieve reacties van de deelnemers tot een richtplan te komen. Dit ontwerprichtplan is tegen het jaareinde door alle partners gevalideerd en klaar om aan de minister voor te leggen ter ondertekening. Intussen is ook al proactief en participatief gewerkt aan het bijhorende actieprogramma.

In de loop van het jaar kwamen we ook tot een voorstel voor thematische richtplannen die in de volgende regeerperiode opgemaakt kunnen worden. Daarnaast werkten we, op basis van de proefprojecten, een volwaardige methodologie uit voor de opmaak van een actieprogramma en een richtplan en lanceerden we de website www.OERP.be waar alle informatie over de richtplannen in de toekomst terug te vinden is.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Nu de onroerendergoedrichtplannen en actieprogramma's voor de Hoogstamboomgaarden en de Mergelgroeven volop in uitvoering zijn, zorgen we dat we in 2024 landen met het derde richtplan dat we opstartten als proefproject: de historische landgoederen. We leggen dat ter ondertekening voor aan de minister en geven tegelijk een aanzet voor het actieprogramma. Dat werken we vervolgens samen met de partners concreet uit, rekening houdend met de feedback van de minister.

Naast de drie onroerendergoedrichtplannen waarvoor we de regie zelf in handen hebben, blijven we ook initiatieven ondersteunen waar anderen aan de slag gaan met het instrument. We faciliteren de partijen die een richtplan opmaken voor het polderlandschap in Doel en zorgen voor een gebruiksvriendelijke handleiding. Die biedt toekomstige initiatieven een bevattelijk houvast. Het verdere verloop van dit proefproject zal de toekomstige ontwikkeling van onroerendergoedrichtplannen mee sturen.

resultaat	timing
Het onroerendergoedrichtplan 'Historische landgoederen' is ter ondertekening voorgelegd aan de minister	31/03
Een ontwerp actieprogramma met beleid- en beheergerichte oplossingen om de ambities van het richtplan 'Historische landgoederen' te realiseren is voorgelegd aan de minister	31/03
Een gebruiksvriendelijke en extern gerichte handleiding voor het opmaken van onroerendergoedrichtplannen en actieprogramma's is gepubliceerd	30/06

OD2.2: Het beschermd bestand is een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen

Het erfgoedbeleid is er op gericht om de getuigen van ons verleden te behouden voor de toekomstige generaties, hiervoor wordt het beschermingsinstrument ingezet. Om te weten of het behoud van het beschermd erfgoed geslaagd is, zullen we de huidige voorraad beschermd erfgoed verder evalueren op basis van onze hedendaagse inzichten over erfgoedwaarden.

Initiatief 9 & 10: we herzien het bestaande beschermd erfgoedbestand, in samenspraak met de betrokken lokale besturen en we maken beschermingsbesluiten duidelijk, rechtszeker en laten kansen voor toekomstige ontwikkelingen

- We evalueren stelselmatig het reeds beschermd bestand. We actualiseren het door volop in te zetten op het wijzigen van besluiten en het opheffen van beschermingen.
- Nieuwe beschermingscampagnes spelen in op aantoonbare en gewichtige hiaten, vertrekkend vanuit een thematische analyse en evaluatie van het reeds beschermd bestand. Parallel toetsen we de al gerealiseerde beschermingen aan de huidige norm en treffen maatregelen als ze deze toets niet doorstaan.
- Voor toekomstige beschermingen ontwikkelen we een format dat voldoende juridische en inhoudelijke houvast biedt en tegelijk toelaat om flexibel in te spelen op hedendaagse en toekomstige uitdagingen en op nieuwe erfgoedinzichten. Bij bestaande beschermingen maken we prioritair werk van het aanpassen of opheffen van besluiten die onduidelijkheden of administratieve fouten bevatten en daardoor weinig rechtszekerheid bieden.

Wat realiseerden we in 2023?

Na afronding van de ‘snelle screening’ in het project ‘Evaluatie van het beschermd bestand’ maakten we begin 2023 het [eindrapport](#) op. We bezorgden dat aan de minister, legden het ter kennisgeving voor aan de Vlaamse Regering, stelden het ter beschikking op onze website en lichtten het op 4 mei toe in de parlementaire commissie voor Wonen en Onroerend Erfgoed. Het onderzoek en de eindresultaten werden ook aan de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE) en het netwerk van de erkende onroerenderfgoedgemeenten toegelicht.

In 2023 startten we met de [opmaak van de dossiers](#) die op basis van de ‘snelle screening’ in aanmerking komen voor gedeeltelijke of gehele opheffing van de bescherming. Eind 2023 konden we voor 59 aanduidingsobjecten de voorlopige opheffing afronden. Voor 39 bijkomende aanduidingsobjecten ontvingen we het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE) en startten we met de voorbereiding van de behandeling daarvan. Voor drie aanduidingsobjecten besloot de minister de opheffingsprocedure stop te zetten na een ongunstig advies van de VCOE. Bij het jaareinde waren we nog volop aan het werk voor de definitieve opheffing van zestien beschermde goederen. Hiermee bereikten we onze vooropgestelde planning.

Daarnaast onderzochten nog een aantal beschermingen waar een beheers- of handhavingstraject liep of waar we tijdens het onderzoek geen toegang kregen tot het beschermde goed. In deze gevallen ondernamen we verdere stappen om een plaatsbezoek af te dwingen.

In 2022 startten we al met de opmaak van de opheffingsdossiers die volgden uit het pilootproject ‘Verdwenen en aangetast erfgoed’. In 2023 doorliepen we voor de resterende twintig aanduidingsobjecten de opheffingsprocedure volledig en ondertekende de minister de definitieve opheffing.

Het thematisch-typologische onderzoek naar windmolens in Vlaanderen toonde op zijn beurt al aan dat de windvang bij het merendeel van de beschermde windmolens onvoldoende gegarandeerd is. Dit vormt één van de grootste bedreigingen voor het windmolenerfgoed. In 2022-2023 selecteerde we tien windmolens waar we een nieuwe beschermingsprocedure met een aanduiding van de omgeving als overgangszone in functie van de windvang als testcase konden opstarten. We bereidden de dossiers voor en begeleidden de procedure, waardoor de minister de eerste drie herbeschermingen in 2023 definitief ondertekende. Vier andere dossiers van dit type werden voorlopig beschermd.

Vanwege de eigenheid van het beschermd varend erfgoed, met beschermingen volgens het Onroerenderfgoeddecreet en het Varenderfgoeddecreet, en vanwege zijn specifieke beheersproblematiek startten we afgelopen jaar een aparte evaluatie voor deze typologie. Bij aanvang daarvan selecteerden we alle beschermde vaartuigen. Het betreft vijf beschermde monumenten volgens het Monumentendecreet, later het Onroerenderfgoeddecreet, en 33 beschermde vaartuigen volgens het Varenderfgoeddecreet. We onderzochten de erfgoedwaarden van alle vaartuigen, waarna we de huidige bouwfysische staat vergeleken met de bouwfysische staat op het ogenblik van de bescherming. Op die manier kregen we zicht op de algemene staat van het pakket beschermde vaartuigen en gingen we na in welke mate een bescherming als monument of als varend erfgoed het behoud van de erfgoedwaarden, -elementen en -kenmerken bewerkstelligde. Momenteel verwerken we de resultaten van dit onderzoek tot een eindrapport voor de minister.

Naar aanleiding van de Week van de Friet in 2021 kondigde de minister aan dat hij enkele frietkoten in Vlaanderen wilde beschermen als monument. In het voorjaar van 2023 lanceerden we een oproep aan de lokale besturen om frituren met erfgoedwaarde te melden. In een verder stadium betrokken we ook het [grote publiek in de zoektocht](#). De oproep leverde 75 kandidaturen op, verspreid over heel Vlaanderen. Op twee overlegvergaderingen werd over de selectie gedebatteerd. Ook een vertegenwoordiger van Navefri, de sectororganisatie van de frituristen, en van het Centrum voor agrarische geschiedenis dachten mee over de selectiecriteria. Veertien kandidaten haalden op basis van de selectiecriteria de shortlist. Deze frietkoten bezochten we in augustus en september allemaal ter plaatse. We betrokken zowel uitbater als grondeigenaar en lokaal bestuur bij het overleg over een mogelijke bescherming.

Voor de selectie hielden we allereerst rekening met de erfgoedwaarde. Daarnaast keken we specifiek voor dit project ook naar de voedselveiligheid en naar de toekomstige uitbating. In ons onderzoek hebben we gemerkt dat de aanwezigheid van een frietkot en een concessie op het openbaar domein voor veel lokale besturen nog een knelpunt blijft. Met de beschermingen willen we een aanzet geven tot het positiever kijken naar het frietkot als erfgoed, typisch voor onze regio, en als plek van sociale cohesie in het openbaar domein.

Uiteindelijk werd [voor drie frietkoten de bescherming opgestart](#), zodat we uiterlijk in mei 2024 de dossiers voor voorlopige bescherming aan de minister kunnen voorleggen.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Bij de evaluatie van het beschermd bestand zetten we volop in op de opheffingsdossiers die volgen uit de 'snelle screening'. Na de eerste pakketten wijzigings- en opheffingsdossiers van vorig jaar, steken we in 2024 nog een tandje bij en zorgen we dat alle procedures tegen het midden van het jaar van start zijn gegaan. Daarnaast leveren we ook de evaluatie van het beschermde varend bestand op. De informatie die we tijdens de verschillende evaluaties verzamelden, registreren we in onze digitale toepassing 'Erfgoedrapport'. Op die manier kunnen we ze later actualiseren en koppelen aan andere databronnen.

Naast de evaluatie van het beschermd bestand, ronden we de thema's 'frietkoten' en 'cultuurhistorische landschappen in de Vlaamse Ardennen' af. We zorgen dat de minister de voorlopige beschermingen voor de geselecteerde dossiers kan ondertekenen.

resultaat	timing
De resultaten van de evaluatie van het beschermd varend erfgoed zijn aan de minister bezorgd	31/03
De adviezen in het kader van de bescherming van de drie geselecteerde beschermenswaardige frietkoten zijn opgevraagd	31/03
Een representatief pakket van waardevolle cultuurhistorische landschappen in de Vlaamse Ardennen is bezorgd aan de minister met het oog op voorlopige bescherming	30/04
De procedures tot (gedeeltelijke) opheffing van de bescherming zijn voor alle items opgestart	30/06
De erfgoedevaluaties die in het kader van de evaluatie van het beschermde bestand zijn opgemaakt, zijn aangevuld en gevalideerd in de digitale toepassing 'Erfgoedrapport'	30/06

SD3: DE ZORG VOOR ONROEREND ERFGOED IS ZICHTBAAR, TOEKOMSTGERICHT EN DUURZAAM

Zorg dragen voor erfgoed betekent niet alleen het fysiek in stand houden, maar ook er betekenis en invulling voor de huidige en toekomstige generaties aan geven. Duurzame erfgoedzorg betekent open staan voor hedendaagse oplossingen die een eigentijds gebruik mogelijk maken. We willen duurzaamheid inbedden in alle facetten van de erfgoedzorg en inzetten op vernieuwing die zowel erfgoedbehoud als erfgoedontwikkeling dient. Het vrijwaren, ontwikkelen en aanbieden van kennis en expertise en het aanbieden van gepaste financiële ondersteuning moeten deze ambitie op het terrein helpen waarmaken. De overheid wil zich daarbij profileren als een coach, die partners mobiliseert en initiatiefnemers vlot naar oplossingen begeleidt.

OD3.1: Onrorenderfgoedzorg staat voor duurzame oplossingen

Initiatief 11: onrorenderfgoedzorg is klantgericht

- We zetten volop in op digitalisering.
- In functie van het behoud van onze waardevolle sites zal er in het agentschap Onroerend Erfgoed meer ingezet worden op proactieve handhaving en bemiddeling in dossiers waar al een vonnis is.
- We starten met het in kaart brengen van de fysieke toestand van ons beschermd erfgoed en gaan hierbij pragmatisch tewerk. De monitoring wordt ingebed in beheersprocedures. Zo willen we stelselmatig voor elk beschermd onrorenderfgoedobject een digitaal beheerslogboek uitwerken.

Wat realiseerden we in 2023?

De digitalisering van onze [dienstverlening](#) en werking zette ook afgelopen jaar grote stappen vooruit.

Bij ons online premieloket zorgden we voor een volledige technische update en verhoogden we de gebruikerservaring. In het toelatingenloket voegden we dan weer een nieuwe pagina 'mijn toelatingen' toe, waar klanten een overzicht krijgen van alle toelatingsaanvragen die ze ooit deden. Nog een grote mijlpaal was de uitrol van de nieuwe toepassing waarmee onze medewerkers de toelatingsaanvragen behandelen. Die interageert rechtstreeks met het aanvraagloket, zorgt voor duidelijkere brieven en laat toe om beslissingen via het loket te delen met de aanvrager. Extra troef: bij onvolledige dossiers kan de aanvrager de nodige aanvullingen nu ook via het e-loket bezorgen. Om de doorstroom van informatie uit archeologisch onderzoek of metaaldetectie naar de inventaris (CAI) te versnellen, zorgden we dat de belangrijkste data automatisch wordt klaargezet voor de collega's. Dat bespaart manueel werk en geeft betere datakwaliteit.

Het leven van de collega's die beschermingsdossiers opstellen, maakten we dan weer een stuk aangenamer met een nieuwe toepassing die deze procesflow ondersteunt. Vanaf nu hebben alle betrokkenen een goed overzicht over de lopende dossiers, de ondernomen en nog uit te voeren stappen, kunnen ze dossiers aan mekaar doorspelen en krijgen ze actief meldingen wanneer het einde van termijnen in zicht komt of wanneer van hen actie verwacht wordt. Een ander belangrijk project was het Energieadvies onroerend erfgoed. Daar konden we dankzij een goede voorbereiding op recordtempo zowel het aanvraagloket als de achterliggende behandeltoepassing ontwikkelen. Die laatste zorgt niet alleen dat onze medewerkers alle relevante informatie kunnen invoeren, maar vertaalt die ook automatisch door naar een aantrekkelijk visueel document dat we aan de klant bezorgen.

Veel van het digitale werk gebeurt overigens achter de schermen van onze systemen. Zo zorgden we voor een verbeterde zoekfunctionaliteit en verhoogden we de beveiliging bij het aanmelden. Een enorme uitdaging was het tijdig migreren van de adresgegevens in al onze toepassingen en databanken doordat het vertrouwde CRAB-systeem vervangen werd door het adressenregister. En in het kader van privacy zorgden we dat de digitaal ondertekende besluiten in onze Besluitendatabank geen persoonsgegevens van de ondertekenaar meer bevatten. Tot slot werken we ook aan de herkenbaarheid voor onze gebruikers door stelselmatig de touch-and-feel van al onze loketten en toepassingen te uniformiseren en te laten aansluiten bij de huisstijl van de Vlaamse overheid.

Naast onze IT-inspanningen streefden we ernaar om zo veel mogelijk van onze informatie digitaal beschikbaar te stellen aan al onze klanten. Zo laadden we meer dan 57.000 nieuwe beelden op in onze online [Beeldbank](#), grotendeels het resultaat van de stelselmatige digitalisering van onze fotoarchieven. We voegden 195 publicaties toe aan ons [open archief van publicaties](#) (OAR), waar we intussen aan bijna 280.000 downloads per jaar zitten. Daarnaast hielden we het informatie- en kennisaanbod op [onze website](#) actueel en breidden we dat uit.

Ook in onze dagelijkse werking bleven we inspanningen leveren om onze dienstverlening nog klant- en oplossingsgerichter te maken. We organiseerden structureel overleg met een breed spectrum aan klantengroepen en sectoren en lanceerden doelgroepgerichte nieuwsbrieven voor lokale besturen, archeologen en depots. Daarnaast zetten we in op handleidingen, vorming en kaders om eigenaars, beheerders en erfgoedprofessionals te ondersteunen. Bij grotere of complexere projecten gingen we in proactief vooroverleg om constructief mee te denken over oplossingen. En de medewerkers van ons Infopunt, het team dat instaat voor klantenonthaal en procesondersteuning, werkte verder aan het traject waarmee ze continu onze eerstelijns dienstverlening optimaliseren. Klantvriendelijkheid, laagdrempeligheid en efficiëntie zijn daar uitgangspunten bij.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Ook komend jaar blijven we verder bouwen aan een klant- en oplossingsgerichte aanpak in de uitvoering van beleidsinitiatieven en onze dagelijkse werking. We hanteren daarbij de principes van belanghebbendenmanagement, oplossingsgerichtheid en klantgerichtheid. We zorgen via opleiding, coaching en ervaringsuitwisseling dat onze medewerkers over de nodige competenties en tools beschikken om die ambitie waar te maken. En dat zowel in onze projecten als in onze dagelijkse dienstverlening via processen en dossiers. Structureel overleg met onze belangrijkste partners en klanten zorgt voor open communicatielijnen en kort op de bal spelen. Daarnaast blijven we inzetten op een maximale deling van onze informatiebronnen, zoals de versnelde ontsluiting van onze fysieke fotoarchieven via onze online Beeldbank. Bovendien versterken we onze IT-capaciteit om nog meer en beter te werken aan de digitalisering van onze processtromen en de uitbouw van onze e-loketten. Tot slot is een klantgerichte werking ook een belangrijk aandachtspunt in het toekomsttraject 'Erfgoed begeestert' dat we in 2024 concretiseren in samenspraak met onze klanten, partners en sector.

Initiatief 11bis: op weg naar een maatschappelijk aanvaarde archeologische erfgoedzorg

- De financiering en betaalbaarheid van archeologische trajecten, de doorlooptijd ervan en de wetenschappelijke meerwaarde en ontsluiting blijven permanente aandachtspunten. Bij een aantal maatschappelijke sectoren leeft het aanvoelen dat de archeologische erfgoedzorg een impact heeft op ontwikkelingsprojecten. Daarom voeren we – wanneer alle duurzame effecten van de archeologieregelgeving zichtbaar zijn – een grondige evaluatie uit in samenspraak met de betrokken actoren. Op basis van de resultaten sturen we de regelgeving en de uitvoeringspraktijk bij waar nodig.

Wat realiseerden we in 2023?

We bezorgden het onderzoeksrapport '[Evaluatie archeologie 2016-2021](#)' eind december 2022 aan de minister. Medio januari lichtten we de resultaten toe waarna een nota volgde met beleidsaanbevelingen. Daarin gingen we achtereenvolgens in op aanbevelingen voor de regelgeving, voor de werking van het agentschap en voor verder onderzoek. Op 20 maart traden we hierover in dialoog met de minister die zijn fiat gaf voor het voorbereiden van een activering van de projectsubsidies voor educatie en publiekswerking. Voor andere aanpassingen aan de regelgeving zag minister Diependaele niet direct een dwingende noodzaak aangezien de cijfers en data de (resterende) negatieve geluiden tegenspreken. De evaluatie leidde bijgevolg niet tot de opstart van een regelgevingstraject.

Nog in december 2022 lanceerde de minister de projectoproep voor projectsubsidies archeologisch syntheseonderzoek, editie 2023. De oproep was zeer succesvol en leverde 20 inzendingen op. We gingen de volledigheid van de voorstellen na en zetelden mee in de jury. De minister kon de [beste zes projecten](#) honoreren met een subsidie. Dit is ondertussen de zesde succesvolle jaargang van deze projectsubsidie. Eind 2023 stond de teller al op 17 indrukwekkende onderzoeksrapporten die de archeologiesector mee richting geven op het vlak van kenniswinst, selectiviteit en kostenefficiëntie. Deze onderzoeksrapporten ontsluiten we in de reeks 'Syntar' (Synthese-onderzoek op archeologisch materiaal uit Vlaanderen) via onze Open Access Repository ([OAR](#)) waardoor ze voor iedereen makkelijk toegankelijk zijn.

In de loop van de maand april besteedden we de actualisatie van de Onderzoeksbalans archeologie - hoofdstuk 'vroeg-middeleeuwen' uit. Met de actualisatie van dit belangrijke hoofdstuk over een scharnierperiode, namelijk de overschakeling van de Romeinse periode naar de middeleeuwen, zetten we een belangrijke stap richting voltooiing van de Onderzoeksbalans 2.0. Ook dit hoofdstuk zal bijdragen aan een gerichtere focus op kenniswinst en selectiviteit en bijgevolg op kostenefficiëntie. Door onverwachte personeelwissels bij de uitvoerder liep de oplevering van het eerder uitbestede hoofdstuk 'metaaltijden' vertraging op. We bezorgden tegen het jaareinde de laatste bemerkingen van de naleescommissie aan de uitvoerder, zodat we dit hoofdstuk in het voorjaar van 2024 ook kunnen ontsluiten.

In mei lanceerden we de [podcastreeks over de 'Dark Ages'](#) met een aflevering over Oudenburg. Vervolgens ging er elke maand een nieuwe aflevering live, vijf in het totaal. Deze formule slaat duidelijk aan om archeologische onderzoeksresultaten op een bevattelijke manier te presenteren aan niet-specialisten in de materie. De meer dan 20.000 luistersessies voor de reeds gerealiseerde afleveringen, verspreid over diverse platformen, spreken boekdelen. Voor deze podcasts is er ook een vast publiek van een 500-tal luisteraars die elke aflevering direct na de lancering beluisteren.

De versnelde uitbouw van de [kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt](#) (GGA-kaart) is een project dat grotendeels met relance-middelen gefinancierd wordt. Door administratieve redenen konden deze projecten pas van start gaan begin april 2023, maar ondertussen is er heel wat gerealiseerd. In het najaar ontvingen we het pakket GGA-gebieden voor de provincie West-Vlaanderen op basis van een vlakdekkende aanvulling per gemeente. Ook de relevante informatie uit het OVAM-archief was tegen het einde van het jaar opgeleverd. Samen vormen deze gebieden het onderwerp van de 18de vaststelling van de GGA-kaart die we bij het jaareinde opstartten. Zo kunnen we de oppervlakte van de GGA-gebieden in West-Vlaanderen meer dan verdubbelen.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Om de archeologische erfgoedzorg maatschappelijk meer aanvaard te maken, blijven we inzetten op de drie speerpunten die we eerder afbakenden: selectiviteit, kostenefficiëntie en kenniswinst die relevant en zichtbaar is. Daarvoor geven we, in aanvulling op onze procesmatige werking in archeologisch erfgoedbeheer, uitvoering aan een aantal beleidsmatige klemtonen.

We organiseren een volgende editie van de projectsubsidie voor archeologisch syntheseonderzoek en lanceren de nieuwe projectsubsidie voor educatie en publiekswerking. Die laatste zal volledig in het thema staan van recent archeologisch onderzoek in de context van vergunningsplichtige ingrepen. In onze podcastreeks 'de Archeotoog' brengen we nieuwe afleveringen uit over de Kelten. En in het project 'Aduatuca', dat de basis vormt voor een publieksgericht verhaal, starten we een volgende serie geofysische onderzoeken. Op die manier helpen we om de verworven kennis verder uit te diepen en ze ten goede te laten komen van een brede doelgroep.

We investeren ook in de verdere actualisatie van de Onderzoeksbalans die archeologische kennis, en de lacunes daarin, in kaart brengt. Zo bieden we een kader voor gerichtere onderzoeksvragen bij nieuw archeologisch onderzoek.

Tot slot zorgen we voor de vaststelling van een aanzienlijke hoeveelheid nieuwe gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt op basis van de grootschalige inventarisatiecampagne die we met Relancemiddelen uitbesteedden. Daarmee vermijden we overbodig archeologisch onderzoek.

resultaat	timing
De oproep voor projectsubsidies 'educatie en publiekswerking' is gelanceerd	31/01
De oproep voor projectsubsidies 'archeologisch syntheseonderzoek' is gelanceerd	31/01
De gegevens om de relevante informatie uit het OVAM-archief te integreren in de GGA-kaart zijn aangeleverd	31/01
Het hoofdstuk 'Metaaltijden' van de Onderzoeksbalans is gepubliceerd	31/03
Het soilscape onderzoek in het kader van het project 'Aduatuca' is gestart	31/05
Het hoofdstuk 'volle middeleeuwen' (10e t.e.m. 12e eeuw) van de Onderzoeksbalans is uitbesteed	30/06
De GGA-gebieden uit de provincie Oost-Vlaanderen die geïnventariseerd zijn in het kader van de uitbesteede opdracht voor de versnelde uitbouw van de GGA-kaart zijn vastgesteld	30/06
Op basis van de jurybeoordeling is een voorstel van toekenning van de projectsubsidies 'educatie en publiekswerking' voorgelegd aan de minister	15/07
Op basis van de jurybeoordeling is een voorstel van toekenning van de projectsubsidies 'archeologisch syntheseonderzoek' voorgelegd aan de minister	31/07
Een tweede campagne van geofysisch onderzoek in het kader van het project 'Aduatuca' is uitgevoerd	31/08

Initiatief 12: een doelgerichte handhaving voor onroerend erfgoed

- We werken aan een slagkrachtige handhaving: de regelgeving, de strategische prioriteiten, de programmering en de rapportering over handhaving worden afgestemd op het erfgoedbeleid en de beleidsmatige prioriteiten.
- We zorgen voor een optimalisatie van het bestuurlijk handhavingsinstrumentarium en gepaste afstemming met het strafrechtelijk handhavingsspoor, met aandacht voor de mogelijkheden tot bemiddeling.

Wat realiseerden we in 2023?

De afdeling Handhaving van het departement Omgeving neemt het leeuwendeel van dit beleidsinitiatief op zich. Vanuit ons agentschap ondersteunen we hen daarbij met onze kennis en expertise.

We bleven voor nieuwe en lopende handhavingstrajecten nauw samenwerken met de afdeling Handhaving van het departement Omgeving, en sloten hiertoe in juni een geactualiseerd samenwerkingsprotocol af.

We ondersteunden de collega's van de afdeling Handhaving bij het opstellen van een externe studieopdracht 'Ontwikkelen van een methodologie voor proactieve handhaving onroerend erfgoed'. Helaas leverde deze aanbesteding geen inschrijvingen op. Daardoor is het wenselijk en nodig om doelgericht en op basis van de eigen informatie kaders op te zetten voor structurele, proactieve handhaving voor onroerend erfgoed.

Om meer zicht te krijgen op de prioritaire erfgoedsites waar het agentschap proactief en Vlaanderenbreed kan inzetten op handhaving, verfijnden we op basis van de gegevens uit onze databanken de lijst van beschermde monumenten waarvan eigenaars of beheerders de voorbije tien jaar geen contact hadden met ons. Dit gebeurde voor het beschermd agrarisch en industrieel erfgoed, voor de kerken en voor het erfgoed in eigendom van overheden. Daarmee beschikken we over een lijst van 411 beschermde erfgoedsites die het voorwerp zijn voor een plan van aanpak voor contactname en terreinbezoeken.

Verder droegen we bij aan de opleiding tot gemeentelijk verbalisant die de collega's van de afdeling Handhaving organiseerden, en gaven we input bij de uitwerking van het kaderdecreet en -besluit Vlaamse Handhaving en het bijhorende digitale Handhavingplatform door het agentschap Justitie en Handhaving.

Wat zullen we realiseren in 2024?

We bouwen in samenwerking met de collega's van de afdeling Handhaving verder aan een efficiënte, effectieve en proactieve handhaving. Voor archeologisch erfgoed is herstel in oorspronkelijke toestand veelal niet haalbaar. Bestrafing bij misdrijven richt zich daarom vaker op schadevergoeding. Op basis van onze ervaringen maken we daar een nieuwe richtlijn voor op, zodat de berokkende schade op objectieve wijze bepaald kan worden. En voor de geselecteerde thema's uit onze lijst van beschermde monumenten waar we de afgelopen tien jaar geen beheersdossiers voor ontvingen, stellen we een programma op. Daarin formuleren we voor elk van deze monumenten een aanpak om de staat te bepalen en -waar nodig- gerichte acties te ondernemen. Tot slot geven we onze input bij de actualisatie van het handhavingsprogramma onroerend erfgoed voor de komende jaren.

resultaat	timing
Er is een richtlijn voor de berekening van de schadevergoeding bij het verloren gaan van archeologische erfgoedwaarde die het agentschap en de afdeling Handhaving toepassen	30/06
Een programma is opgesteld voor de proactieve aanpak van een selectie beschermde monumenten waar de voorbije tien jaar geen werken gekend zijn	31/12
Er is een bijdrage geleverd aan de actualisatie van het handhavingsprogramma onroerend erfgoed van de afdeling Handhaving (departement Omgeving)	31/12

Initiatief 13: onroerenderfgoedzorg is het resultaat van oplossingsgerichte samenwerking

- Het is een uitdaging om de bestaande kennis in stand te houden en over te dragen, nieuwe kennis te omarmen en de brug te slaan naar hedendaagse normen, technieken en ontwikkelingsnoden. Het is ook van belang om die informatie toegankelijk te houden voor de erfgoedeigenaar en -gebruiker.

Wat realiseerden we in 2023?

Onze realisaties voor kennisontwikkeling en -overdracht zijn geïntegreerd in de andere beleidsinitiatieven en onze reguliere werking. We zorgden voor opleiding, vorming, handleidingen, kaders en andere kennisproducten, alleen en in samenwerking met andere actoren. We richtten ons daarbij op al onze prioritaire doelgroepen: eigenaars en beheerders, erfgoedprofessionals en (lokale) besturen.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Voor de geplande kennisproducten verwijzen we naar bijlage 2, 'onderzoekskalender 2024'.

Maar ook bij verschillende beleidsinitiatieven is kennisontwikkeling en -overdracht een belangrijk onderdeel. Bij initiatief 2 hechten we veel belang aan kennisdeling met lokale besturen. Voor initiatief 9 en 10 zetten we onze kennis over het beschermde bestand in om afgewogen keuzes te maken. Initiatief 11bis draait voor een belangrijk deel om het genereren en stimuleren van kenniswinst, het zichtbaar maken daarvan en het aanreiken van inhoudelijk houvast aan erkende archeologen. In initiatief 14 speelt kennisopbouw over innovatieve technologie dan weer een belangrijke rol. En bij initiatief 16 en 17 steunen we onze beleidsontwikkeling op inzichten die we onderbouwen met onderzoek. Onderzoek waarvan we de resultaten steeds delen met alle actoren.

Initiatief 14: we spelen onroerend erfgoed uit als duurzaam ingrediënt

- We maken van duurzaamheid een rode draad doorheen alle geledingen van de onroerenderfgoedzorg.
- Omdat erfgoed een bijzondere vorm van patrimonium is, streven we maatwerk na, maar niet per definitie de uitzondering. We blijven nauw betrokken bij de totstandkoming van nieuwe regelgeving en instrumenten en zetten verder in op wetenschappelijk onderzoek naar de bijdrage van erfgoed aan een duurzame samenleving.

Wat realiseerden we in 2023?

Op het vlak van erfgoed en duurzaamheid zetten we, naast onze reguliere werking, hoofdzakelijk in op twee projecten: het Energieadvies onroerend erfgoed en een studie naar CO2-arm verwarmen en koelen van gebouwen met erfgoedwaarde. Daarvoor konden we rekenen op financiële ondersteuning van het Vlaams klimaatfonds.

Energieadvies onroerend erfgoed

Het voorbije jaar werkten we verder aan het [energieadvies onroerend erfgoed](#) (EOE). Dat zal eigenaars ondersteunen in het energiezuiniger maken van hun beschermd pand. Per schildeel (bv. dak, gevel) reiken we hen op maat van hun pand erfgoedvriendelijke isolatiestrategieën aan en tips om hun technische installaties te optimaliseren in een erfgoedcontext. Veel inspanning ging naar het bouwen van het aanvraagloket en de behandeltoepassing voor het EOE. Dat werd door onze IT-collega's ontwikkeld op basis van gedetailleerd voorbereide inhoud en het uitgeschreven proces van het EOE. Met tweewekelijkse demo's voor negen erfgoedconsulenten en gebruikerstesten optimaliseerden we de gebruiksvriendelijkheid van deze nieuwe toepassingen.

Verder herwerkten we de [afwegingskaders 'erfgoed en energie'](#) en goten ze in Excel-sjablonen. Zij vormen de basis voor het bepalen van de mogelijke isolatiestrategieën aan een beschermd pand en zijn ook voor onroerenderfgoedgemeenten en IOED's een belangrijke tool in het ondersteunen van eigenaars voor het energiezuiniger maken van erfgoed. In de afwegingskaders nemen we naast de erfgoedwaarde ook bouwfysische en -technische aspecten zoals de isolatiegraad in de afweging mee. De inhoudelijke herwerking lag in handen van een werkgroep 'afwegingskaders erfgoed en energie' met medewerkers van het agentschap en het externe bureau De Grachten. Na de inhoudelijke herwerking volgde copywriting en eindredactie. We streefden ernaar om de sjablonen zo gebruiksvriendelijk en ondersteunend mogelijk te maken voor de toekomstige gebruikers (voornamelijk erfgoedconsulenten en medewerkers van erkende onroerenderfgoedgemeenten en IOED's). Hiervoor schakelden we de groep Cronos in. Zij goten alles in een grafisch aangenaam sjabloon, dat aansluit bij het Energieadvies onroerend erfgoed zelf, en optimaliseerden de gebruiksvriendelijkheid van het sjabloon aan de hand van gebruikerstesten.

Tot slot bereidden we ook onze [vernieuwde webpagina's over erfgoed en energie](#) voor. Daartoe herwerkten we alle relevante info op onze website grondig waarbij we uitgingen van een positieve, stimulerende, sensibiliserende en ondersteunende boodschap.

CO2-arm verwarmen en koelen

De studie 'CO2-arm verwarmen en koelen van gebouwen met erfgoedwaarde' zou normaal opgeleverd worden eind 2023, maar is twee maand verlengd omwille van het wegvallen van essentiële werkkrachten bij de uitvoerder. Daarmee is het project afgelopen jaar voor drie vierden uitgevoerd. Er werd een geïllustreerde catalogus opgeleverd met state-of-the-art CO2-arme verwarmings- en koelingssystemen, waarin aandacht is voor de belangrijkste hinderpalen en opportuniteiten bij integratie in erfgoedgebouwen. Daarnaast is ook een beslissingsboom opgemaakt om een eigenaar te gidsen doorheen de stappen die deze moet zetten om zijn erfgoedwoning te verduurzamen. Vervolgens werd een afwegingsschema 'installaties' uitgewerkt met geselecteerde scenario's voor CO2-arme installaties op maat van erfgoedwoningen, rekening houdend met verschillende erfgoed gerelateerde parameters. Ook werden voorstellen voor beleidsaanbevelingen uitgewerkt. Voor het rapport gevalstudies is een aanzet gebeurd met de beschrijving van de erfgoedwaarde, de isolatiescenario's en het invullen van een aantal van de afwegingsschema's voor de tien cases. Nu resteren nog de energieberekeningen voor drie isolatiegraden bij de gevalstudies en het eindrapport met info over de methodiek en het verloop van het project.

AK Vensters						
AK Deuren en poorten		Hoe kies ik een eindoordeel?		Meer info & legende		
Afwegingskader	4	5	6	7	8	9
Venster	Volg aanbeveling EPC met aandacht voor erfgoed	Behoud venster en voer energetische verbeteringen uit	Plaats achterzetraam	Plaats voorzetraam	Vervang naar historisch model en voer energetische	Plaats geen (extra) isolatie
<i>Klik op "+" om deze rij dicht te klappen</i>	Men mag hedendaags schrijnwerk met hoogrendementsglas plaatsen maar met voorwaarden: bv. in de vorm van een kruisraam of met profielen in geschilderd hout.	Men moet het historische raam en hang- en sluitwerk behouden maar mag energetische verbeteringen uitvoeren: het glas vervangen door bv. (dun) dubbelglas, vacuümglas ..., kieren en gaten dichtmaken.	Men moet het historische venster behouden en mag een achterzetraam (aan de binnenzijde van het historische venster) plaatsen dat voldoet aan hedendaagse eisen van warmte- en geluidsoverbrenging.	Men moet het historische venster behouden en mag een voorzetraam (aan de buitenzijde van het historische venster) plaatsen dat voldoet aan hedendaagse eisen van warmte- en geluidsoverbrenging.	Men mag het venster vervangen door een historisch model met aanpassingen die de energieprestaties verbeteren. Men moet het model baseren op het bestaande, historische model (of een ander model).	Men moet het historische venster behouden of herstellen, zowel de raamprofielen als het glas. Energetische verbeteringen zijn niet mogelijk. Men kan eventueel kieren dichtmaken.
Erfgoedcriteria						
1a: Behoud van de erfgoedwaarde van het raam <i>De isolatiestrategie leidt tot:</i>	Kies een score	Kies een score			Kies een score	
1b: Behoud van de erfgoedwaarde van het glas <i>De isolatiestrategie leidt tot:</i>	Kies een score	Kies een score			Kies een score	
1c: Behoud van de erfgoedwaarde van het hang- en sluitwerk <i>De isolatiestrategie leidt tot:</i>	Kies een score	Kies een score			Kies een score	
2a: Behoud van de erfgoedwaarde van het buitenaanzicht van het schrijnwerk en de gevel(s) <i>De isolatiestrategie leidt tot:</i>	Kies een score	Kies een score		Kies een score	Kies een score	
2b: Behoud van de erfgoedwaarde van het binnenaanzicht van het schrijnwerk en het interieur <i>De isolatiestrategie leidt tot:</i>	Kies een score	Kies een score	Kies een score		Kies een score	
Bouwtechnische criteria						
1: luchtdichtheid <i>De isolatiestrategie leidt tot:</i>	Kies een score	Kies een score	Kies een score	Kies een score	Kies een score	Kies een score

Wat zullen we realiseren in 2024?

We blijven verder werken aan het verzoenen van erfgoedwaarden en de uitdagingen die de klimaat- en energiecrisis met zich meebrengen.

Op 10 januari lanceert de minister het Energieadvies onroerend erfgoed in Huis Billiet (Brugge). Vanaf dan kunnen eigenaars van een beschermde woning uit negen gemeentes een Energieadvies onroerend erfgoed aanvragen, en tegen eind dit jaar zullen we heel Vlaanderen bedienen. Tegelijk gaan de vernieuwde webpagina's 'erfgoed en energie' live. Eigenaars, (restauratie-)architecten, lokale ambtenaren, erfgoedconsulenten,... zullen daar gebundeld en overzichtelijk alle informatie terugvinden over het energiezuiniger maken van erfgoed. Zowel onze visie, beschikbare instrumenten alsook relevante regelgeving zullen we er in behap- en begrijpbare taal verduidelijken. De uitgeschreven handleiding bij de Excel-sjablonen van de afwegingskaders 'erfgoed en energie' volgt later in 2024. We gaan tegelijk na op welke manier we de afgeleverde energieadviezen onroerend erfgoed handig beschikbaar kunnen stellen via digitale loketten zoals de Woningpas.

Voor de studie 'CO2-arm verwarmen en koelen' gebeuren begin 2024 de energieberekeningen voor de gevalstudies. Ook het eindrapport met info over de methodiek en het verloop van het project volgt dan. De studie zal naast praktische handreikingen voor eigenaars van erfgoedgebouwen ook nuttige inzichten opleveren die oriënterend zijn voor de volgende beleidsperiode.

Tot slot onderzoeken we mogelijkheden om de toekomstige woonkwaliteitsnormen op het terrein af te stemmen met beschermd onroerend erfgoed. Daarvoor zoeken we hands-on afstemming tussen onze medewerkers en de collega's van Wonen in Vlaanderen.

resultaat	timing
Het energieadvies onroerend erfgoed is operationeel	31/01
De nieuwe webpagina 'erfgoed en energie' is gelanceerd	31/01
De externe studie 'CO ² -arm verwarmen en koelen van woningen met erfgoedwaarde' is opgeleverd en ontsloten	31/03
De aanbevelingen met het oog op de implementatie van de resultaten van de studie 'CO ² -arm verwarmen en koelen van woningen met erfgoedwaarde' zijn goedgekeurd door het directieteam	15/04
De erfgoedconsulenten, erkende onroerenderfgoedgemeenten en IOED's hebben een opleiding gekregen over het werken met de afwegingskaders 'erfgoed en energie'	31/05
De afwegingskaders 'erfgoed en energie' voor de schildelen dak, muur, vloer en schrijnwerk zijn publiek ontsloten	30/06
Een webservice die een disclaimer genereert om in een EPC te wijzen op de erfgoedwaarde van een gebouw is beschikbaar	30/06
Een plan van aanpak is uitgewerkt om voor beschermd onroerend erfgoed in de volgende beleidsperiode te komen tot een afwijking van de minimale energielabels voor residentiële, kleine en grote niet-residentiële gebouwen	30/06
Samen met Wonen in Vlaanderen is een opleidingsdag voor woningcontroleurs en erfgoedconsulenten georganiseerd om te komen tot een betere afstemming tussen woningkwaliteitsnormen en erfgoedwaarden	30/09
Er is een werkwijze vastgelegd voor probleemdossiers waar erfgoedwaarden en woningkwaliteitsnormen moeilijk verenigbaar zijn	30/09
Het agentschap levert Energieadviezen Onroerend Erfgoed af voor heel Vlaanderen, rekening houdend met de beoogde doelgroep	30/11
Er is een business analyse uitgevoerd hoe het agentschap het Energieadvies Onroerend Erfgoed via centrale digitale loketten kan ontsluiten voor de woningeigenaars, bij voorkeur samen met het bijhorende EPC	30/11

Initiatief 15: we streven initiatief na en pakken uit met onze resultaten

- Onroerend erfgoed zal nog meer ingezet worden als troef. Uitdaging is om met diverse partners een goede (her-)bestemming te vinden voor ons onroerend erfgoed, die economisch en functioneel haalbaar is en waarbij we het erfgoed niet onder een stolp plaatsen maar inzetten in een bredere maatschappelijke context.
- Inzake beheer willen we kort op de bal spelen. Voor kerken en kastelen wachten bijvoorbeeld bijzondere uitdagingen. Samen met het agentschap Binnenlands Bestuur en de lokale besturen zoeken we naar oplossingen en stimuleren we neven- en herbestemming voor het beschermde bestand aan religieus erfgoed.
- Als Vlaamse overheid vervullen we een voorbeeldfunctie bij het beheer als een goede huisvader en de herbestemming van onze eigen sites.
- We engageren ons om de verhalen, de nieuwe kennis over ons verleden en de resultaten van het meest waardevolle archeologisch onderzoek op een kwaliteitsvolle en publieksvriendelijke wijze te ontsluiten.

Wat realiseerden we in 2023?

Naarmate de legislatuur vordert, krijgt dit initiatief meer aandacht en zichtbaarheid. Via verschillende projecten en acties streven we ernaar om het potentieel, de meerwaarde en de realisaties van erfgoed in de verf te zetten.

Landmarkoefening

In samenwerking en cofinanciering met Toerisme Vlaanderen besteedden we in 2022 de 'landmarkoefening' uit aan het bureau Atelier Romain. Dit onderzoek had oorspronkelijk een eerder objectgerichte focus, met name het identificeren van erfgoedlandmarks waarmee beleidsmatig aan de slag kan worden gegaan. Onder onze impuls evolueerde ze afgelopen jaar tot een studie die onder de hoofding 'Erfgoed als Hefboom' de mogelijkheden tot transversale werking verkent. Het onderzoek peilt naar beleidsveldoverschrijdende thema's waarin onroerenderfgoedzorg een bijdrage kan leveren aan bredere maatschappelijke ambities. Het ontwikkelen van erfgoedlocaties wordt zo een hefboom voor grotere ruimtelijk-maatschappelijke doelstellingen. De locaties zijn landmarks in de zin dat ze het gezicht of de motor zijn van iets groters. Deze studie haakt in op de paradigmaverschuivingen die zowel de rationalestudie (zie initiatief 16-17) als het toekomstbeeld vooropstellen door een bredere maatschappelijke dimensie te geven aan het onroerenderfgoedbeleid.

Her- en nevenbestemming parochiekerken

In januari 2023 startte het consortium Endeavour, RE-ST en Sven Sterken (KU Leuven) met het vormgeven van het herbestemmingsprofiel voor parochiekerken in Vlaanderen. Op basis van literatuuronderzoek en praktijkervaring en onder begeleiding van een werkgroep met zowel interne als externe collega's maakte het team een invuldocument op waarmee op basis van de erfgoedwaarde en de bouwtechnische toestand een beeld kan gevormd worden van de ontwikkelingsmogelijkheden van elke kerk.

Tijdens een Doordenkdag op 28 maart in Extra City (Antwerpen) werd dit document uitgetest door 50 mensen uit de sector. Het resultaat is een handzaam instrument waarmee lokaal aan de slag kan gegaan worden. Dit werd in juni voorgesteld aan de minister. In het najaar werd gestart met het vormgeven van ondersteunende instrumenten zoals een handige powerpointpresentatie, een sjabloon om de resultaten in een fichevorm te gieten en een draaiboek voor lokale begeleiders van participatieve acties hierrond.

Dit bestemmingsprofiel moet lokaal bijdragen aan het maken van keuzes voor de toekomst van parochiekerken die deel uitmaken van een kerkenbeleidsplan. Dat is vanaf 2025 een verplichte bijlage bij het gemeentelijke meerjarenplan. Deze verplichting vroeg ook nog wijzigingen aan het Onroerenderfgoedbesluit waarvan het traject grotendeels liep in 2023, met een eerste principiële goedkeuring door de Vlaamse regering in oktober.

Herkenningssteken

In september lanceerden we tijdens een persmoment in Bredene het [nieuwe herkenningsteken](#) voor beschermd erfgoed in Vlaanderen. Met een wervende video op sociale media en een gerichte communicatie naar lokale besturen en erfgoedpartners stimuleerden we de verspreiding daarvan. Vanaf nu is er één herkenningsteken voor alle soorten beschermd erfgoed, in de Vlaamse huisstijl én in een duurzaam materiaal. Zo kunnen eigenaars en beheerders uitpakken met hun beschermd erfgoed en wordt dit voor iedereen beter zichtbaar en herkenbaar.

Werelderfgoed

2023 was op het vlak van werelderfgoed een bijzonder jaar. In de eerste plaats omdat de herdenkingsmonumenten en begraafplaatsen van de Eerste Wereldoorlog eindelijk de felbegeerde [plaats op de Werelderfgoedlijst](#) konden verzekeren – een droom die ongeveer twintig jaar geleden startte, en waar we sinds 2010 actief aan werkten.

We maakten ook, samen met zusteragentschappen en Vlaamse, Waalse en federale diplomaten, voor het eerst weer deel uit van het Werelderfgoedcomité. De jaarlijkse bijeenkomst daarvan was een dubbele sessie van maar liefst 15 dagen, met op de agenda een vijftigtal werelderfgoednominaties en meer dan 200 zogenaamde ‘state of conservation’ rapporten.

Meer achter de schermen werkten we actief mee aan de voorbereiding van enkele mogelijke werelderfgoednominaties, zoals ‘Socialistische volkshuizen’ met de Gentse Vooruit als mogelijke Vlaamse kandidaat. Daarnaast ondersteunden we verschillende Vlaamse steden waar beheervragen opdoken rond werelderfgoederen en rapporteerden we aan Unesco over de stand van zaken van het werelderfgoed in Vlaanderen.

Doelse kogge

In november 2022 kondigde de minister de komst van de kogge aan in Doel. Dat 14^e-eeuwse vrachtschip werd in 2000 aangetroffen bij het uitgraven van het Deurganckdok. Het is een unieke vondst voor Vlaanderen en draagt bij tot de Europese geschiedenis van scheepvaart, economie en culturele uitwisseling. In 2002 werd een tweede, kleinere en minder goed bewaarde kogge aangetroffen.

Eind 2022 besteedden we twee studies aan. De eerste gaat over de technische reconstructie en montage van de kogge na de conservatie. We ontvingen de resultaten in mei 2023. De tweede studie, die in maart startte, onderzoekt de haalbaarheid van de museale ontsluiting van de kogge in Doel zelf. Het studieteam sprak met vele partijen over het ambitieniveau van de museale ontsluiting waarbij gepolst werd naar mogelijke locaties, verhaallijnen, partnerschappen, enz. Dit onderzoek resulteerde in het ontwerp van drie voorkeursscenario's die in oktober voor feedback werden voorgelegd aan de Begeleidingsgroep, bestaande uit verschillende belanghebbenden in dit dossier. Momenteel worden deze drie scenario's ontwerpmatig en financieel uitgewerkt.

Een derde opdracht houdt een informatiecampagne in over de kogge (vondst, context, conservatie, bouwwijze, ...) in Doel aan de hand van elf informatiepanelen. Die opdracht liep volop in 2023.

Daarnaast deden we twee investeringen in de conservatie van de kogge als voorbereiding op een mogelijke museale ontsluiting in Doel. Enerzijds richtten we de conservatieruimte verder in met klimaathutten. Anderzijds bestelden we de nodige hoeveelheid polyethyleenglycol 2000 voor de impregnatie van het archeologische hout. Van juni tot augustus losten we een eerste batch van 14 ton van dit product op in het water van de conservatiecontainers.

Onroerendergoedprijs

Met een wervende mediacampagne zetten we de [Onroerendergoedprijs 2023](#) in gang. Uit de 21 kandidaten nomineerde de jury drie laureaten. De uiteindelijke winnaar, de kasteelhoeve Forreist in Brugge, maakten we op 6 oktober bekend tijdens een feestelijk event. De Robianokapel in Tervuren kaapte de publieksprijs weg op basis van een poll waaraan bijna 7.000 mensen deelnamen. Archeologe Janiek De Gryse van Ruben Willaert nv, de drijvende kracht achter de archeologische opgraving in de Sint-Baafskathedraal in Gent, ontving van de jury een Eervolle vermelding.

We voerden afgelopen jaar ook een evaluatie uit van de Onroerenderfgoedprijs. De centrale vraag daarbij was hoe we de prijs meer zichtbaarheid en impact kunnen geven, zeker nu almaar meer actoren zoals gemeentes en provincies dergelijke prijzen uitreiken. Daarom maakte een werkgroep binnen ons agentschap een analyse van de huidige regelgeving, afgezet tegen de praktijkervaring en een benchmarking. Dit leidde tot een voorstel van nieuw concept dat we na interne goedkeuring voorlegden aan de minister. Het nieuwe concept vraagt niet enkel een aanpassing van het wedstrijdreglement en de procedure, maar ook van het Onroerenderfgoeddecreet en -besluit.

In een eerste stap zorgden we voor een aanpassing van het wedstrijdreglement voor 2023 en bereidden we een wijziging van het Onroerenderfgoedbesluit voor waarmee de verplichting verdwijnt om de prijs op jaarlijkse basis te organiseren. We maakten alles klaar zodat de minister die wijziging in oktober kon voorleggen aan de Vlaamse regering voor een eerste principiële goedkeuring.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Initiatief nastreven en uitpakken met onze resultaten doen we in 2024 via vier projecten.

Bij de her- en nevenbestemming van parochiekerken ronden we het regelgevingstraject af, dat onder meer zorgt voor financiële ondersteuning bij het her- of nevenbestemmen van parochiekerken. Met de oplevering van de studie naar de erfgoedwaarde en het herbestemmingsprofiel van parochiekerken zorgen we dat de actoren op het terrein een goed instrument in handen hebben dat hen helpt bij het maken van keuzes.

Op het vlak van Werelderfgoed spelen we uiteraard ten volle onze rol in het Belgische lidmaatschap van het Werelderfgoedcomité. Aanvullend zorgen we voor instrumenten die het beheer van Werelderfgoed en de ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving daarvan moeten ondersteunen.

Bij de Doelse Kogge kijken we uit naar de publiekswerking die in de Doelse straten uitgerold wordt en de resultaten van de haalbaarheidsstudie naar museale ontsluiting van dit maritiem archeologische erfgoed. Die zal samen met de eerdere studies bepalend zijn voor onze toekomstige werking rond de Kogge.

Voor de Onroerenderfgoedprijs wordt 2024 een uitzonderlijk jaar: we organiseren geen prijs maar werken wel een nieuw format voor de toekomst uit. Daarmee willen we de prijs terug meer uitstraling geven en een breder bereik.

resultaat	timing
Her- en nevenbestemming parochiekerken	
Het BVR tot wijziging van het Onroerendergoedbesluit wat betreft de modaliteiten van het aanbrengen van het herkenningsteken, de Onroerendergoedprijs en de her- en nevenbestemming van parochiekerken is aan de minister bezorgd voor definitieve goedkeuring door de Vlaamse regering	31/03
De studie naar de erfgoedwaarde en het herbestemmingsprofiel van parochiekerken is opgeleverd	31/05
Werelderfgoedcomité	
De 'Guidance and Toolkit for Impact Assessments in a World Heritage Context' werd, in samenwerking met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, naar het Nederlands vertaald en als digitale publicatie ontsloten	31/03
Binnen de Belgische delegatie heeft Onroerend Erfgoed de dossiers voorbereid voor de sessie van het Werelderfgoedcomité van 2024	31/07
Er heeft een infomoment plaatsgevonden over de opmaak van Heritage Impact Assessments, gericht op erfgoedprofessionals en lokale besturen van de doelgroep Unesco-werelderfgoed	30/09
I.s.m. departement Omgeving is een opdracht aanbesteed om een kader op te maken voor windturbines bij Werelderfgoed	30/09/2024
Doelse Kogge	
De resultaten van de uitbestede opdracht voor de publiekswerking over de Kogge zijn zichtbaar in Doel	30/06
De museale haalbaarheidsstudie voor de Kogge is opgeleverd door de externe uitvoerder	30/06
Onroerendergoedprijs	
Een nota met uitgewerkt voorstel voor vernieuwde aanpak van de Onroerendergoedprijs is aan de minister bezorgd	30/11
Een regelgevingsvoorstel voor de uitvoering van de vernieuwde Onroerendergoedprijs is aan de minister bezorgd	31/12

OD3.2: Financiële ondersteuning is gediversifieerd en gaat uit van een wederzijds haalbaar engagement

Om optimaal aan de financiële behoeften te voldoen, en om de ondersteuning voor de overheid haalbaar en betaalbaar te houden, maken we werk van een actualisering van het financieringsstelsel.

We activeren en stroomlijnen het bestaande ondersteuningsaanbod in functie van verschillende perspectieven.

Initiatief 16 & 17: we ondersteunen op basis van redelijke verwachtingen en we investeren gericht, met goed huisvaderschap, solidariteit en duurzaamheid als uitgangspunten

- We reiken oplossingen aan om de bestaande wachtlijst in te korten. We reserveren extra investeringsmiddelen voor een inhaalbeweging.
- We willen het ondersteuningssysteem beveiligen tegen wachtlijsten en het beleidsmatig aanstuurbaar maken.
- We optimaliseren de laagdrempelige financiële ondersteuningsinstrumenten die inspelen op regelmatig onderhoud en maken deze aantrekkelijk voor meer doelgroepen.
- We onderzoeken of er een aanvullend systeem van jaarlijkse thematische oproepen in functie van de door de Vlaamse Regering vastgelegde prioriteiten kan worden ontwikkeld.
- We bekijken of we via instrumenten zoals crowdfunding en een erfgoedloterij privékapitaal kunnen aantrekken.

Wat realiseren we in 2023?

Evaluatie flankerend financieel instrumentarium

Na de eerdere evaluaties van de erfgoedpremies en de hervorming daarvan, richtten we ons in 2023 op een evaluatie van de andere financiële instrumenten die het erfgoedbeleid flankeren. Dat instrumentarium bestaat uit een halvering van het verkooprecht voor beschermde monumenten, een vermindering van de schenkbelasting voor beschermde monumenten, een vermindering van het verkooprecht voor beschermde monumenten die als enige eigen woning gebruikt worden, een vermindering van de personenbelasting voor werken aan beschermd erfgoed, en de erfgoedlening. Deze maatregelen werden in 2017 en 2018 in het leven geroepen om te zorgen dat beschermde monumenten sneller verkocht of geschonken worden, waardoor langdurige leegstand en verval vermeden wordt, en om eigenaars een alternatief te bieden voor het premie-instrumentarium.

Vijf jaar na de invoering was de tijd rijp -zoals ook de vernieuwde Vlaamse Codex Overheidsfinanciën stipuleert- om deze instrumenten te evalueren. We gingen na of ze de beleidsdoelstellingen waarvoor ze ingevoerd werden daadwerkelijk bereiken, of ze afdoende bijdragen aan een hedendaagse erfgoedzorg, en of de administratieve lasten opwegen tegen de geboekte resultaten.

Het onderzoek gebeurde datagedreven en keek onder meer naar het aantal transacties, de betrokken bedragen, het soort erfgoed waar de dossiers over gaan, de aard van de werken en de hoedanigheid van de afnemers. Een eerste rapport over de [erfgoedleningen](#), in samenwerking met PMV, werd opgeleverd in augustus. In september ging vervolgens de evaluatie van de [schenk- en verkooprechten](#), in samenwerking met Vlabe, naar de minister. De evaluatie van de [vermindering personenbelasting](#) naderde eind 2023 haar voltooiing. Dit laatste onderzoek voeren we zelfstandig uit, met een adviserende rol voor het departement Financiën en Begroting. De conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie van dit instrumentarium geven mee voeding aan de volgende regeerperiode.

Onderzoek naar financiering en ondersteuning

De studie 'Rationale voor de ondersteuning en financiering van onroerenderfgoedzorg', uitbesteed aan Idea Consult, groeide afgelopen jaar uit van een eerder financieel-technische studie naar een brede denkoefening over de rol die het agentschap Onroerend Erfgoed anno 2023 moet opnemen om optimaal te blijven inspelen op de uitdagingen die de hedendaagse erfgoedzorg stelt. Dat betekent dat de huidige manier van werken onder loep moet worden genomen en afgestemd op nieuwe realiteiten. 'Financiering' is slechts één van de aspecten die daarbij in aanmerking worden genomen. De studie stelt vooreerst vier paradigmaverschuivingen voor op het vlak van visie, organisatie, strategie en instrumenten die ons agentschap in de goede richting moeten leiden. Verder ziet de studie het agentschap Onroerend Erfgoed evolueren naar een organisatie die drie rollen opneemt (baken, coach en cocreator) en stelt ze een ontwikkelingstraject voor. Dit is perfect in lijn met het toekomstbeeld van het agentschap dat we afgelopen jaar op papier zetten. We begeleidden dit onderzoek intensief.

Eind 2023 besteedden we nog een tweede studie uit, die inhaakt op de principes in de rationalestudie, maar meer de focus legt op de plaats die lokale besturen daarin innemen. De studie zou oorspronkelijk de mogelijkheden van enveloppefinanciering aan lokale besturen verkennen, maar peilt uiteindelijk in bredere zin naar 'een geschikt model van financiële ondersteuning voor het beheer van onroerend erfgoed onder de hoede van lokale besturen'. Ook deze studie wordt uitgevoerd door Idea Consult en zal in de tweede helft van 2024 worden opgeleverd.

Erfgoedpremie via oproep

Begin 2023 ontvingen we de definitieve premiedossiers van de drie oproepen die minister Diependaele in 2021 lanceerde en waarvoor hij in 2022 de projecten selecteerde. We beoordeelden 28 dossiers en bereidden de toekenning van de premie door de minister voor. Eén premienemer liet tijdens de procedure weten af te zien van de erfgoedpremie en het project stop te zetten. De overige 27 dossiers kregen in mei 2023 allemaal een premie toegekend door minister Diependaele en konden daarna starten met de aanbesteding en de uitvoering van de werken. Drie van deze premienemers bezorgden in 2023 ook hun gunningsdossier, zodat we voor hen al het definitief premiebesluit konden opmaken.

In februari 2023 controleerden we of de 113 ingediende preselectiedossiers van de oproepen die minister Diependaele in 2022 lanceerde, voldeden aan de deelnemingsvoorwaarden. Voor 100 dossiers was dat effectief het geval. Zij stroomden door naar de vijf jury's die we voor de oproepen hadden samengesteld. In april finaliseerden die hun verslagen met daarin telkens een rangschikking van de deelnemende dossiers. We bezorgden deze verslagen aan de minister, samen met een selectievoorstel van 33 dossiers. Deze selectie was gebaseerd op de rangschikkingen van de jury's en de beschikbare budgetten. De minister volgde het advies van het agentschap en dus ook de beoordeling van de jury's. Begin juni kregen alle indieners bericht van ons over het resultaat van hun kandidatuur en of zij hun dossier verder konden uitwerken tegen 1 februari 2024.

In de zomer van 2023 bereidden we tenslotte de [lancering van een nieuwe oproep](#) voor. We bezorgden minister Diependaele het ontwerp van ministerieel daarvoor, met als thema 'kleine totaalprojecten – wonen', dat hij begin september ondertekende. Daarnaast verzorgden we ook de nodige [communicatie](#) om deze nieuwe oproep bekend te maken bij eigenaars van beschermd erfgoed, bij investeerders en bij de brede erfgoedsector. In december stelden we de jury voor deze oproep samen.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Op het vlak van financiering zetten we in op drie paden:

- De evaluatie en bijsturing van bestaande instrumenten. In dat verband leveren we de laatste van een reeks evaluaties op: de vermindering van de personenbelasting. Met alle uitgevoerde studies samen hebben we een goede basis om beleidsvoorstellen voor de volgende legislatuur te onderbouwen.
- De verkenning van mogelijkheden voor nieuwe aanvullende instrumenten. Daarvoor lanceerden we afgelopen jaar een studie naar financiering voor erfgoed in beheer van lokale besturen. Dat onderzoek wordt in 2024 uitgevoerd en opgeleverd.
- De verdere uitrol van de erfgoedpremie via oproep. Door het gefaseerde karakter van het oproepenmodel, zorgen we dit jaar op amper enkele maanden tijd voor de lancering van een nieuwe oproep, voor de jurering en selectie van de vorig jaar gelanceerde oproep, en voor de behandeling van de finale dossiers uit de oproep van 2022.

Op die manier bouwen we voort aan de rationalisering van het financieringsaanbod en streven we naar een model dat rekening houdt met de verscheidenheid van het erfgoed, maar dat tegelijk haalbaar en beheersbaar blijft.

resultaat	timing
Het evaluatierapport over de vermindering van de personenbelasting voor uitgaven aan beschermd erfgoed is aan de minister bezorgd	31/01
In het kader van de premie-oproep voor 2024 is een voorstel van thema en ontwerp van reglement aan de minister bezorgd met het oog op agendering op de Vlaamse Regering	29/03
In het kader van de in 2023 gelanceerde premie-oproep 'kleine totaalprojecten - Wonen' is op basis van het juryverslag een voorstel van selectie en een ontwerp van besluit aan de minister bezorgd	3/05
In het kader van de in 2022 gelanceerde premie-oproepen zijn alle ingediende dossiers behandeld en de toekenningsbesluiten voor ontvankelijke aanvragen aan de minister bezorgd	25/05
Het onderzoek naar 'Een geschikt model van financiële ondersteuning voor het beheer van onroerend erfgoed onder de hoede van lokale besturen' is opgeleverd	31/10

2 ORGANISATIEONTWIKKELING

Dit luik van ons ondernemingsplan gaat in op de acties die we ondernemen om onze organisatie verder te ontwikkelen. De doelstellingen vertrekken vanuit organisatiethema's als personeel, proces- en projectbeheer, dienstverlening, risicomanagement en financieel beheer. Verschillende van die thema's zijn horizontale doelstellingen voor de hele Vlaamse overheid en worden in sterke mate bepaald door agentschappen als Audit Vlaanderen, Digitaal Vlaanderen, AgO of overheidsbrede beslissingen van de Vlaamse Regering.

We volgen in dit deel de structuur van ons [meerjarig ondernemingsplan](#) dat doelstellingen formuleerde op strategisch niveau (SD). Ook hier gaan we telkens in op de realisaties uit 2022 om vervolgens op te lijsten welke resultaten we zullen boeken in het komende jaar.

SD4: We zetten verder in op het optimaliseren van onze werking

- We verduidelijken de diverse rollen i.k.v. procesmanagement en wijzen ze toe. We stellen proceskaarten op voor alle hoofdprocessen met aandacht voor mogelijke optimaliseringen.
- We evalueren het projectmatig werken en optimaliseren het instrument.
- We ontwikkelen een visie op databeheer, brengen het data-landschap in kaart en implementeren een strategie voor een correcte invoer en gebruik van data.

Wat realiseerden we in 2023?

Data analyse en databeheer als essentiële activiteiten

Om data-analyse en databeheer verder uit te bouwen en structureel te verankeren in onze werking, wierven we in het najaar een data analist aan. Op die manier halen we capaciteit en competenties in huis die we hier gericht voor kunnen inzetten. Onze realisaties op dat vlak stonden immers noodgedwongen op een te laag pitje bij gebrek aan mens- en denkkracht.

De conformiteit en efficiëntie van de financiële procedures verhogen

Met de invoering van de nieuwe Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (VCO) veranderden de spelregels voor de subsidies en premies die we verstrekken. Door de korte tijd tussen goedkeuring van de nieuwe regels en inwerkingtreding ervan, focusten we begin 2023 noodgedwongen op ad hoc maatregelen om de meest dringende dossiers te conformeren. Vervolgens maakten we werk van een grondige analyse waar we onze procedures en sectorale regelgeving moeten wijzigen om structureel te voldoen aan de VCO. Stelselmatig vertalen we dit door in onze sjablonen voor subsidiebesluiten, processen en evaluatiekalender.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Voor de optimalisatie van onze werking zetten we in op drie sporen:

- We gaan na met welke digitale tool we ons projectmanagement kunnen ondersteunen, zodat we enerzijds beter zicht krijgen op onze projecten en anderzijds onze projectleiders zoveel mogelijk ondersteunen bij de projectadministratie.
- We bouwen data-analyse en databeheer uit tot essentiële activiteiten in onze werking. De toenemende digitalisering van onze dienstverlening en het belang van data als asset maken een doordacht beheer en een valorisatie van onze data noodzakelijk. Een eerste stap is een aanpak bepalen om de Vlaamse digitale dienstverleningsstrategie door te vertalen naar onze eigen organisatie. Aanvullend stellen we een kader op voor onze toekomstige werking rond data analyse en starten we eerste pilootprojecten voor business intelligence.
- We conformeren onze financiële procedures verder aan de gewijzigde Vlaamse Codex Overheidsfinanciën. Dat doen we stelselmatig en geïntegreerd in onze financiële processen zoals premies en subsidies.

resultaat	timing
Projectmatig werken optimaliseren	
De mogelijkheden voor het introduceren van een digitaal projectopvolgingssysteem zijn verkend en voorgelegd aan het directieteam	31/12
Data-analyse en databeheer als essentiële activiteiten	
Er is een gevalideerd plan van aanpak hoe het agentschap de Vlaamse datastrategie en de digitale dienstverleningsstrategie naar de eigen werking kan doorvertalen	30/06
Het aanleveren van cijfergebonden indicatoren voor de ondernemingsplanning gebeurt vanaf 2025 waar mogelijk geautomatiseerd	31/12

SD5: We blijven investeren in menselijk kapitaal om een wendbare organisatie te worden en te blijven

- We ontwikkelen een nieuwe visie op de aanwerving, ontvangst, retentie en uitstroom van medewerkers en passen onze werking en instrumenten daaraan aan.
- We ontwikkelen een nieuwe visie op leiderschap en vertalen die door naar de rollen van leidinggevendenden, adviseurs, coördinatoren en medewerkers.

Wat realiseerden we in 2023?

Loopbaanbeleid

Ons HR-team ging samen met ons team Communicatie aan de slag met de aanbevelingen uit het project 'evaluatie loopbaanbeleid' dat we in 2022 startten. Hierbij houden we rekening met de hele loopbaan, van werving tot en met retentie en uitstroom. Bij het openstellen van een vacature krijgen medewerkers de kans zich eerst intern kandidaat te stellen alvorens we die extern publiceren. We zetten in op het bereiken van een groter doelpubliek door onze vacatures te publiceren op verschillende kanalen. De klik- en leescijfers per kanaal hielden we bij om de impact na te gaan. Hiervoor kregen we hulp van de collega's van het Selectiecentrum (AgO). Onze HR-medewerkers zorgden voor een stappenplan voor leidinggevendenden bij de onboarding van nieuwe collega's en promootten het peter-meterschap bij elke nieuwe indiensttreding voor een warm onthaal.

Welzijn en leiderschap

De leidraad voor dit belangrijke thema is ons gecombineerde actieplan 'Welzijn-Leiderschap 2022-2025'. Afgelopen jaar legden we de focus op het thema 'werk-privébalans'. De coördinerende rol lag bij ons HR-team dat bij de uitvoering en evaluaties kon rekenen op de ondersteuning van een organisatiebrede werkgroep 'Welzijn' en de preventie-adviseur.

We brachten de verschillende welzijnsactoren meer onder de aandacht en zetten welzijnsgerelateerde onderwerpen in de kijker. Daarvoor ondernamen we diverse communicatieacties en faciliteerden we informele momenten over de teamgrenzen heen. We organiseerden opleidingen over welzijnsthema's voor leidinggevendenden en medewerkers, rolden een uitgebreide digitale leerbibliotheek uit met inhoudelijke en welzijnsgerichte opleidingen, en brachten leidinggevendenden samen in intervisiemomenten. De meeste leidinggevendenden (82%) volgden in 2023 een opleiding rond welzijn, coachende vaardigheden of startten een FIO op waarbij ze 360° feedback ontvingen en een actieplan opstelden. Ook gingen we de impact van het hybride werken na bij de medewerkers en leidinggevendenden, waaruit bleek dat dit vooral positief onthaald wordt en leidt tot een verhoogd welzijn.

Integriteit

Na de nulmeting over integriteit uit 2022, stelden we afgelopen jaar ook een contactpersoon integriteit aan. Die ontvangt meldingen over integriteitskwetsies, en stuurt de verdere operationalisering van ons integriteitsbeleid aan.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Onze belangrijkste asset zijn en blijven onze gepassioneerde medewerkers. In tijden van onzekerheid en een snel veranderende context is het meer dan ooit belangrijk om in te zetten op hun welzijn, met bijzondere aandacht voor werkvolvoeding, veerkracht en houvast bij verandering. Tegelijk zien we ons geconfronteerd met een war-for-talent.

Op vlak van loopbaanbeleid zal het 'vijfsporenbeleid' een belangrijk aandachtspunt zijn. We moeten onze medewerkers informeren over de veranderingen, de impact op hun arbeidsvoorwaarden en de wijziging aan allerhande procedures. Tegelijk leveren we inspanningen om ons als een aantrekkelijke werkgever in de markt zetten.

Wat betreft welzijn en leiderschap, twee aspecten die we geïntegreerd benaderen, focussen we onze acties dit jaar op 'zinnig werk' en omgaan met verandering. Het toekomsttraject 'Erfgoed begeistert' dat we afgelopen jaar startten, gecombineerd met de nieuwe legislatuur die eraan komt, maakt dat dit essentiële aandachtspunten zijn.

Daarnaast evalueren we na 1 jaar praktijkervaring ons kader re-integratie en sturen we het bij waar nodig. Tot slot werken we aan een overkoepelend beleid rond integriteit.

resultaat	timing
Loopbaanbeleid	
Een algemene onthaalbrochure voor nieuwe medewerkers bij het agentschap Onroerend Erfgoed is opgesteld en goedgekeurd	30/06
Management, leidinggevenden en medewerkers zijn via infosessies en nieuwsberichten geïnformeerd over de voortgang en de inhoud van het vernieuwd strategisch personeelsbeleid van de Vlaamse overheid ('vijfsporenbeleid')	31/12

resultaat	timing
Welzijn en leiderschap	
Een welzijnstoets voor beslissingen van het directieteam met impact op het personeel is uitgewerkt en goedgekeurd	31/03
De werkgroep Welzijn heeft concrete acties gedefinieerd over het thema 'welzijn in tijden van verandering' in navolging van het actieplan Welzijn-Leiderschap 2022-2025 en deze werden door het directieteam goedgekeurd	31/03
Uitvoering actieplan Welzijn-leiderschap: status per semester	KW2-4
Het netwerk verbindende communicatie heeft een dag georganiseerd rond het thema 'creëren van een veilige omgeving voor werknemers in een organisatie in transitie'	31/10
Alle leidinggevendenden volgen in 2024 minstens 1 vorming, intervisie of coaching m.b.t. het thema 'verandermanagement/organisatie in transitie'	31/12
Integriteit	
Het integriteitsbeleid van het agentschap is uitgewerkt en goedgekeurd door het directieteam	30/06
Re-integratie	
Het kader 're-integratie' is geëvalueerd en bijgestuurd	30/09

SD6: Samenwerking met onze partners wordt een natuurlijke reflex in onze werking om tot een gedragen en gedeelde erfgoedzorg te komen

- We sturen onze visie en strategie voor belanghebbendenmanagement bij en vertalen dit naar een nieuw actieplan. We ondersteunen projectleiders en procesverantwoordelijken bij de verankering van belanghebbendenmanagement in hun projecten en processen. En we implementeren een nieuwe aanpak voor de klantenfeedback.

Wat realiseerden we in 2023?

Onze relatiebeheerders staan in nauw contact met onze belangrijkste doelgroepen. Ze brengen niet enkel de belangen van de partners onder de aandacht binnen onze organisatie, maar vertalen ook het beleid en de beslissingen in omgekeerde richting.

Na een evaluatie brachten we ons netwerk 'Belanghebbendenmanagement' samen met de werkgroep 'Relatiebeheer' onder de noemer 'netwerk Relatiebeheer'. Aanleiding was enerzijds de aanzienlijke overlap tussen de leden van beide groepen, en anderzijds de nood aan een meer concrete aanpak waar het thema om vroeg. Vanuit relatiebeheer focussen we op de relatie met onze partners en belanghebbenden, zowel in onze interne werking als onze externe contacten. De samensmelting van beide groepen zorgde voor een nieuwe dynamiek en energie.

De relatiebeheerders en het netwerk zijn nog weinig bekend. Daarom communiceerden we afgelopen jaar een eerste keer over dit nieuwe netwerk en gaven we de informatie over relatiebeheer op onze intranetsite een update. Bij nieuwe projecten werden de relatiebeheerders alvast nauwer betrokken. Daarnaast stelden we ook een nieuwe relatiebeheerder aan voor de restauratiesector.

In het kader van relatiebeheer organiseerden we overlegmomenten met 30 verschillende klantengroepen, gaande van koepelverenigingen en sectorfederaties over lokale besturen tot Vlaamse entiteiten. De frequentie varieerde daarbij van een tot vier keer doorheen het jaar.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Het netwerk 'relatiebeheer' wil ervoor zorgen dat het relatiebeheer van onze belangrijkste doelgroepen in alle processen en projecten structureel ingebed is. We gaan op basis van het ondernemingsplan voor 2024 na bij welke doelstellingen en resultaten onze relatiebeheerders dan ook best worden betrokken.

Verder willen we relatiebeheer concreter maken, ook in onze dagelijkse klantencontacten, door de ontwikkeling van een hands-on aanpak. We bieden onze relatiebeheerders ook een extra 'masterclass Belanghebbendenmanagement op maat' aan die hen concrete handvaten moet bieden voor hun rol. Die rol en onze verhouding met onze partners zal verder richting krijgen door het toekomsttraject 'Erfgoed begeestert', dat we momenteel uitrollen.

resultaat	timing
Het actieplan relatiebeheer is geactualiseerd n.a.v. de integratie belanghebbendenmanagement-relatiebeheer en goedgekeurd door het directieteam	31/07
Een toolbox met houvast en praktische hulpmiddelen hoe alle medewerkers aan relatiebeheer kunnen werken bij hun dienstverlening en projecten is beschikbaar	31/12

SD7: We bouwen 'slimme services' uit om de relatie met de klant nog te verbeteren

- We verkennen en evalueren de verschillende manieren waarop CRM door andere organisaties wordt ingevuld en toetsen die aan de CRM-behoefte van het agentschap. Op basis van die bevindingen stellen we een business-case en projectplan op voor de ontwikkeling en implementatie van een CRM-strategie.

Wat realiseerden we in 2023?

We zetten een proefproject op om de tevredenheid over onze klantgerichte processen op een nieuwe manier te bevragen. Daarvoor werkten we een nieuwe bevragingmethode uit die we voedden vanuit onze IT-systemen. We lieten gedurende een half jaar deze bevraging lopen op het proces van de erfgoedpremie volgens standaardprocedure. Tegen het jaareinde evalueerden we deze methodiek. Deze evaluatie gaf samen met een benchmark bij andere Vlaamse entiteiten input aan de nieuwe langetermijnstrategie die we ontwikkelen voor klantentevredenheidsonderzoeken.

Daarnaast maakten we werk van de rationalisering van de contactpunten voor onze klanten. We bereidden alles voor om vanaf 2024 over te schakelen naar één postadres en één telefoonnummer voor al onze vestigingen. We snoeiden ook in onze algemene e-mailadressen en vereenvoudigden de [contactinformatie](#) op onze website. Op die manier zorgen we voor een betere bereikbaarheid en permanentie voor onze klanten en een nauwere opvolging van klantencontacten.

De ontwikkeling van een globale CRM-strategie en bijhorende IT-tools stelden we uit omwille van het traject dat we opstartten voor een nieuwe visie op erfgoedzorg en de rol van ons agentschap daarin.

Wat zullen we realiseren in 2024?

Om onze klanten beter te kunnen bedienen, snoeien we in onze telefoonnummers, e-mail adressen en postbussen. We zorgen dat elke klant bij ons terecht kan via 1 nummer, 1 e-mailadres en 1 postadres. Dat laat ons toe om ook onze permanentie te versterken en onze klantencontacten beter op te volgen. Aanvullend verkennen we de mogelijkheden om onze dienstverlening te ondersteunen met een CRM-toepassing. Op termijn willen we onze klanten sneller en gericht helpen vanuit een beter inzicht in de interacties die zij al met ons hadden. We vertrekken daarvoor maximaal vanuit de toepassingen en databestanden die we reeds in huis hebben. Tegelijk onderzoeken we hoe we in de toekomst korter op de bal kunnen spelen om de klanttevredenheid over onze diensten te meten, zodat we die sneller kunnen bijsturen.

resultaat	timing
Er is een gevalideerde langetermijnstrategie voor de klanttevredenheidsmeting van de processen en dienstverlening van het agentschap	30/03
Klanten kunnen voor hun algemene informatievragen terecht bij het agentschap via 1 mailadres, 1 telefoonnummer en 1 postadres	30/04
Er is een business analyse gemaakt van de mogelijkheden van de actorendatabank in functie van een CRM-toepassing	30/09

SD8: Aanbevelingen Audit Vlaanderen

Audit Vlaanderen formuleerde aanbevelingen voor het verhogen van de maturiteit van het risicomanagement en het versterken van de organisatiebeheersing/interne controle van onze organisatie in het kader van audits over volgende thema's:

- Werking onroerendergoeddepot
- Proces 'Beschermen'
- Proces 'Erfgoedpremie standaardprocedure'
- Risicoanalyse
- Risicobeheer

Wat realiseerden we in 2023?

Onze werking in het kader van risicomanagement kent twee focuspunten: enerzijds ons recurrente risicomanagement op strategisch en operationeel niveau, en anderzijds de aanbevelingen die Audit Vlaanderen formuleert in het kader van specifieke (proces)audits.

Voor dat eerste aspect legden we afgelopen jaar de focus op de risicobeheersing van processen die we eerder evalueerden. We voerden verschillende maatregelen in om de prioritaire risico's beter in de hand te hebben. Logischerwijze monitorden we ook onze voortgang op dat vlak. Daarnaast actualiseerden we onze strategie en methodiek voor risicomanagement en stelden we een meerjarige kalender op die een perspectief biedt op onze planning voor nieuwe risicoanalyses en voor de monitoring en actualisatie van bestaande. Onze inspanningen maakten dat we onze [maturiteit](#) op het vlak van risico-identificatie en -evaluatie licht verhoogden van 2,7 naar 2,8 op een schaal van 5. Voor risicobeheer -onze klemtoon in 2023- groeiden we sterker en gingen we van 2,2 naar 2,6. Daarmee komt het streefdoel van maturiteitsscore 3 tegen eind 2024 in zicht.

Op het vlak van procesaudits realiseerden we in 2023 twee aanbevelingen. Voor de audit van het proces 'beschermen', die al dateerde van 2018, finaliseerden we de ontwikkeling van een nieuwe IT-toepassing. Die ondersteunt de workflow, biedt inzicht in de status van elk dossier, monitort de bijhorende deadlines en laat toe om rapporten te genereren. Daarmee beperken we niet alleen risico's op gegevensverlies, maar ook op termijnoverschrijdingen en procedurefouten. Met deze realisatie konden we de procesaudit afsluiten.

Voor het proces 'erfgoedpremie volgens standaardprocedure' werkten we aan een aanbeveling over uniformiteit in de inhoudelijke beoordeling van aanvragen en de controle daarop. We stelden richtlijnen op met criteria voor de behandeling van dossiers door de erfgoedconsulenten en nazicht door de directeurs, zowel voor premie-aanvragen als uitbetalingsaanvragen. We vertaalden deze criteria door naar de dossierfiches en ons digitale dossierbehandelingssysteem. Ook in de beslissingsbrieven die we verzenden naar de aanvrager komen de afweging en motivering duidelijker aan bod. Hiermee realiseerden we de eerste aanbeveling uit deze procesaudit. Voor de tweede aanbeveling, die betrekking heeft op digitalisering en informatiebeheer, gingen we na hoe we de openstaande aandachtspunten kunnen oplossen met aanpassingen van onze huidige IT-tools en workflows. Die analyse leidde tot een concrete aanpak in het komende jaar.

Tot slot bouwden we verder op een eerder afgeronde aanbeveling met betrekking tot ons erkende onroerenderfgoeddepot. Daar finaliseerden we in 2023 ons eigen calamiteitenplan, in voorafname op het totaalplan voor de gehele site in Vilvoorde.

Wat zullen we realiseren in 2024?

We zetten de ingeslagen weg verder en streven ernaar om de openstaande aanbevelingen van Audit Vlaanderen maximaal te realiseren. De grootste werven voor 2024 zijn de aanbevelingen uit de procesaudit 'erfgoedpremie standaardprocedure' en de operationele risicoanalyse. Minder zichtbaar, maar daarom niet minder belangrijk, rollen we de maatregelen verder uit voor de processen die we eerder aan een risicoanalyse onderwierpen. Met dit alles willen we onze processen robuuster maken en tegen het jaareinde het vooropgestelde maturiteitsniveau van 3/5 behalen. Tegelijk werken we actief mee aan de recent gestarte procesaudit over onze adviezen bij vergunningsplichtige handelingen aan beschermd erfgoed en de beroepsprocedures die we daarbij instellen.

resultaat	timing
Aanbevelingen procesaudit 'beschermen'	
De digitale toepassing voor het opvolgen van de beschermingsdossiers is uitgebreid met de flow 'opheffingen'.	30/06
Een risicoanalyse van de volledige doelstellingencascade	
Er is een risicoanalyse uitgevoerd voor het hoofdproces 'financiële stimuli toekennen' aan de hand van representatieve operationele processen, met integratie van de ondersteunende processen	30/09
De uitvoeringsstatus van de maatregelen en de actieplannen bij de uitgevoerde strategische en operationele risicoanalyses zijn gemonitord en gerapporteerd aan Audit Vlaanderen	30/09
Aanbevelingen procesaudit 'erfgoedpremie standaardprocedure'	
Met het oog op efficiëntiewinsten zijn de rollen en verantwoordelijkheden in het proces voor het indienen en behandelen van aanvragen voor standaardpremies aangepast en de IT-toepassingen geoptimaliseerd	31/12

SD9: Opvolging personeelsbesparing

Onderstaande tabel geeft de stand van zaken van het personeelsplan van het agentschap Onroerend Erfgoed op 1 januari 2024. Deze momentopname zetten we af tegen de vooropgestelde eindsituatie op 31 december van dit jaar. Personeelsaantallen zijn daarbij uitgedrukt in voltijdse equivalenten (vte). In 2023 bleef het personeelsbudget binnen de marges van het opgelegde besparingstraject. Het saldo op het einde van het jaar bedroeg 413.857 euro, wat een benutting van 97,9% betekent. Deze onderbenutting is niet structureel, maar volgt hoofdzakelijk uit de moeilijkheid om geschikte profielen te vinden ('war for talent') waardoor geplande aanwervingen vertraging oplopen. Tegelijk kregen we pas tegen het jaareinde zekerheid over bijkomende kredieten ten gevolge van het sectoraal akkoord en de laatste loonindexering, wat het maken van prognoses aanzienlijk bemoeilijkte.

Dertien medewerkers stroomden uit als gevolg van pensioen (5), vrijwillig ontslag (2), einde contract (5) of overlijden (1). Tien nieuwe collega's kwamen in dienst voor onbepaalde duur. Naast deze structurele personeelsbewegingen wierven we drie medewerkers voor een periode van zes maanden om projectmatige taken op te nemen. Eén hiervan stroomde zoals voorzien binnen het jaar weer uit, de overige twee medewerkers kregen een verlenging van hun tijdelijke contract.

Op budgettair vlak zagen we door de generieke besparingen een afname van onze personeelskredieten met 104.000 euro in vergelijking met het voorgaande jaar. Voor 2024 is opnieuw een generieke besparing op de personeelskredieten van 156.000 euro voorzien. Het realiseren van al onze opdrachten en taken binnen een afnemend personeelsbudget blijft een uitdaging.

In arbeidsplaatsen gerekend, dient Onroerend Erfgoed deze legislatuur elf zogenaamde 'koppen' te besparen tegen eind 2024 (van 270 naar 259). In de huidige situatie staat de besparingsteller op 21, wat betekent dat er een theoretische marge is van 10 arbeidsplaatsen (249 as is versus 259 to be). Hierin zitten nog zes tijdelijke contracten opgeteld die begin 2024 uitstromen. Het beschikbare budget volstond in 2023 niet om de beschikbare arbeidsplaatsen daadwerkelijk in te vullen.

Uitgedrukt in voltijds equivalenten stelden we eind 2023 ruim 229 vte tewerk. Ongeveer 20,8% van onze actieve medewerkers werkte deeltijds. Het ziekte-afwezigheidspercentage over het hele jaar bedroeg 5,65%. Daarmee doen we het beter dan de benchmark voor de Vlaamse overheid die 7,47% bedraagt. Zeven personeelsleden waren op 31/12/2023 langdurig afwezig wegens ziekte. Rekening houdend met het statuut van de betrokken medewerkers betekent dit een personeelsbestand van ruim 222 vte die we effectief kunnen inzetten.

Het personeelsplan gaat uit van een groeiscenario tot 237 vte tegen december 2024. Het beschikbare budget zal evenwel niet volstaan om deze daadwerkelijk in te vullen.

Functie	Rang	Functiefamilie	AS IS 01/01/24	STATU TAIR	CONTR ACT.	TO BE 31/12/24
Administrateur-generaal	A3	Topkader	1	1	0	1
Afdelingshoofd	A2A	Leidinggevende middenkader	3	3	0	3
Senior Organisatieadviseur	A2E	Organisatie ondersteunende functies	0	0	0	0
Senior Beleidsadviseur	A2E	Beleidsfuncties	1	1	0	1
Senior adviseur (N-project Handhaving)	A2E	Projectmanagement	1	1	0	1
Directeur	A2	Lager kader	9,7	9,7	0	10
Financieel adviseur	A2	Organisatie ondersteunende functies	1	1	0	1

Functie	Rang	Funciefamilie	AS IS 01/01/24	STATU TAIR	CONTR ACT.	TO BE 31/12/24
Financieel medewerker	C2, C1	Administratief ondersteunende functies	1,6	1,6	0	2
Medewerker infopunt	C1, D2, D1	Administratief ondersteunende functies	10,3	6,7	3,6	11
Informatiemedewerker	C1	Administratief ondersteunende functies	4	1	3	2
Medewerker digitalisering	C1	Administratief ondersteunende functies	1	0	1	1
Depotmedewerker	C1, D1	Praktisch uitvoerende functies	6,2	4,6	1,6	7
GIS-operator	C1	Themaspecialist	1	1	0	2
HR medewerker	C1	Themaspecialist	1	1	0	1
Medewerker Beheer	C1	Administratief ondersteunende functies	2	0	2	2
Medewerker premies	C1	Dossierbeheerder externe aanvragen	2,4	2,4	0	3
Chauffeur leidend ambtenaar	C1	Praktisch uitvoerende functies	1	1	0	1
Medewerker organisatieontwikkeling	C1	Administratief ondersteunende functies	0	0	0	0
Totaal			229,4	184,8	44,6	232
Flexibele ruimte		Tijdelijk of flexibel inzetbaar	0	0	0	5
Eindtotaal			229,4	184,8	44,6	237

SD10 & 11: Preventie en diversiteit

Doelstellingen en maatregelen in het kader van welzijnsbeleid (bv. arbeidsveiligheid, gezondheid, ergonomie, psychosociaal welzijn):

- We stellen een Globaal Preventieplan op voor de periode 2021-2025 en voeren het uit op basis van jaaractieplannen
- We ontwikkelen een nieuw actieplan op basis van de risicoanalyse psychosociaal welzijn
- We volgen het absentieïsme van de medewerkers op en treffen de nodige maatregelen
- We zetten in op re-integratie van langdurige afwezigen

Doelstellingen en acties die de entiteit zal ondernemen op het gebied van diversiteit en gelijke kansen: We vullen de diversiteitsscan in en de volgen de diversiteitsindicatoren op

Wat realiseerden we in 2023?

Zoals elk jaar vertaalden we in overleg met de preventie-adviseur het meerjarige preventieplan naar een jaaractieplan. We voerden de concrete acties daarvan uit. Naar het jaareinde toe stelden we een nieuw jaaractieplan 'Preventie' voor 2024 op, in samenspraak met de werkgroep Welzijn en de preventieadviseur.

Het re-integratiebeleid is van kracht sinds het najaar van 2022. Hierin kunnen leidinggevenden, de terugkeercoach en collega's lezen welke rol zij (kunnen) opnemen en hoe een re-integratietraject verloopt. Afgelopen jaar organiseerden onze HR-medewerkers een intervisiesessie voor de leidinggevenden rond re-integratie en brachten ze dit beleid regelmatig onder de aandacht wanneer er sprake was van uitval van collega's. Na een eerste jaar van praktijkervaring en naar aanleiding van het vernieuwde KB over re-integratie, startten we tegen het jaareinde met de evaluatie van ons re-integratiebeleid.

Het aantal langdurig afwezigen houden we nauwgezet bij in een dashboard dat trimestrieel toegelicht wordt aan het directieteam. De terugkeercoach nam regelmatig contact op met de langdurig afwezigen en bood, waar nodig, hulp aan de leidinggevenden.

Ook stelden we een jaarlijks diversiteitsplan op. Onze diversiteitsambtenaar zat geregeld samen met een stuurgroep 'Diversiteit'. Samen namen zij acties op zoals bekendmaking van het thema en leidinggevenden bewust maken van de mogelijke diversiteitsstages.

Wat zullen we realiseren in 2024?

We voeren ons jaaractieplan preventie uit. Daarbij zorgen we voor afstemming tussen onze acties op vlak van preventie en die in het kader van welzijn en leiderschap. Naar het jaareinde maken we in overleg met de preventieadviseur een nieuw plan voor 2025.

resultaat	timing
Het diversiteitsplan 2024 is opgemaakt en bezorgd aan de dienst Diversiteitsbeleid	30/06
Het jaaractieplan preventie 2025 is goedgekeurd door het directieteam en besproken op het EOC	30/11
Rapportering uitvoering jaaractieplan preventie 2024: status per semester	KW2-4

SYNTAR

Synthese-onderzoek op archeologisch materiaal uit Vlaanderen.

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

SD12: Vlaamse Brede Heroverweging

De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) is een opdracht van de Vlaamse regering aan de administratie om een doorlichting te doen van het beleid. De VBH is geen loutere besparingsoefening, maar wil vooral beleid evalueren en heroriënteren. Uitgangspunt bij deze heroverweging is de vraag of we als Vlaamse overheid het juiste beleid voeren (effectiviteit) en of we dat goed doen (efficiëntie).

Wat realiseerden we in 2023?

Gelet op de resultaten van de heroverweging, ondernamen we geen specifieke acties in 2024. We bleven in onze processen kostenbewust omgaan met de middelen die we ter beschikking krijgen en de manier waarop we die aanwenden. Tegelijk namen we zelf initiatieven om de efficiëntie en effectiviteit van onze financieringsinstrumenten te monitoren, te evalueren en bij te sturen waar nodig. Onze acties binnen beleidsinitiatief 16/17 getuigen hiervan.

In uitvoering van de vernieuwde Vlaamse Codex Overheidsfinanciën namen we bij de begrotingsopmaak voor 2024 bijkomende indicatoren op die een inzicht bieden in de aanwending van de middelen.

3 REGULIERE WERKING

In dit luik geven we een beeld van onze reguliere werking. Die omvat de hoofdmoot van onze inzet aan mensen en middelen, en dus ook onze inspanningen en realisaties voor onze klantgerichte werking. We kunnen die in dit kader niet allemaal in beeld brengen door het enorme aantal individuele dossiers en cases. En het gaat niet enkel om onze klantgerichte processen, maar ook om heel wat ondersteunende processen die deze mogelijk maken. Daarom bieden we voor de terugblik op 2023 een reeks cijfermatige indicatoren die een globaal beeld geven van de output die we realiseerden via onze reguliere werking en zetten we enkele specifieke realisaties in de spotlights. Voor 2024 lijsten we een selectie aan realisaties op die ofwel sturing geven aan een proces, ofwel uitvoering geven aan prioriteiten van de minister.

Wat realiseerden we in 2023?

Onze reguliere werking tonen we voornamelijk aan de hand van cijfers. De tabel op de volgende pagina's bevat indicatoren over de werking van ons agentschap in 2023, vergeleken met dezelfde cijfers uit de voorgaande jaren. De vermelde cijfers gaan steeds over de realisaties uit het jaar in kwestie en zijn geen cumulatieve meerjarentotalen. Het aantal items toegevoegd aan de inventaris, bijvoorbeeld, betekent dus 'bijkomend toegevoegd in jaar x' en niet 'totaal aantal aanwezig in de inventaris aan het einde van jaar x'. We groepeerden de indicatoren per hoofdproces. Op die manier bieden we een inzicht in wat we realiseerden via onze reguliere werking, die uiteindelijk het gros van onze budgetten en tijdsinvestering vertegenwoordigt.

Naast deze indicatoren brengen we nog een aantal andere resultaten uit het afgelopen jaar onder de aandacht:

- We startten met een toekomsttraject voor ons agentschap. Doordat maatschappij, globale context en klantenverwachtingen fundamenteel veranderd zijn sinds we de laatste keer onze richting ijkten, was het tijd om een denkoefening te starten over de toekomst van de erfgoedzorg in Vlaanderen en onze rol als agentschap daarin. Tussen maart en juli formuleerde een groep medewerkers de toekomstvisie 'Erfgoed begeestert'. In oktober stelden we die voor aan alle medewerkers van onze organisatie tijdens een event in de Koninklijke renbaan in Oostende. Vervolgens gingen we aan de slag om deze visie door te vertalen naar uitgangspunten voor de volgende legislatuur;
- We bereidden de beleids- en begrotingstoelichting bij de [begrotingsuitvoering 2022](#) en de [begrotingsopmaak 2024](#) voor;
- We actualiseerden de gegevens in onze [online monitor onroerend erfgoed](#);
- We stelden het [evaluatierapport archeologie](#) voor het werkjaar 2022 op;
- We publiceerden 49 eindverslagen van archeologische toevalsvondsten uit de voorgaande jaren;
- We brachten handleidingen uit over [bodemkunde](#), [inzameling en staalname voor ecologisch archeologisch onderzoek](#), [traditionele ontwateringstechnieken en hun sporen in het landschap](#), een studie over de [historische beweiding in het Zoniënwoud](#), een geïntegreerd afwegingskader voor vergunningsbeleid en beheersmaatregelen, en een [richtlijn over archeologie en munitieopsporing](#);
- We organiseerden de [contactdag bouwkundig erfgoed](#) in het thema 'Erfgoed en meerstemmigheid. Nieuwe verhalen voor historische gebouwen?' en de [landschapscontactdag](#) over 'Helende landschappen, de zorgende kant van landschappen';
- We konden 15.230.133 euro uitzonderlijke kredieten vastleggen om 39 dossiers op de wachtlijst weg te werken, onder meer voor energiezuinige maatregelen;
- We lanceerden naast onze algemene externe nieuwsbrief ook doelgroepgerichte nieuwsbrieven voor erkende archeologen, lokale besturen en erkende depots;
- We voegden 8.369 historische plannen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en 271 tekeningen uit de collectie van Mission Dhucque toe aan onze online [Beeldbank](#).

HP01 - Het agentschap strategisch coördineren			
Indicatoren	2021	2022	2023
Algemene gemiddelde personeelstevredenheid	-	4,1	-
Realisatiegraad personeelsplan (aantal vte as is / aantal vte to be) op 31/12	97,4% (231,3 / 237,5)	97,1% (228,2 / 235)	97,4% (229 / 235)
Benutting vastleggingskredieten beleidskredieten	100,8% €157.488.542 €156.265.000	99,4% €184.927.938 €185.989.000	109,6% €151.439.218 €138.196.000
Benutting vereffeningskredieten beleidskredieten	97,8% €106.870.412 €109.293.000	90,3% €105.063.667 €116.354.000	75,2% €100.927.624 €134.186.000
Benutting vastleggingskredieten apparaatskredieten	98,4% €19.470.606 €19.781.069	98,0% €20.836.628 €21.253.000	97,6% €21.964.225 €22.498.624
Benutting vereffeningskredieten apparaatskredieten	97,7% €19.334.167 €19.791.069	97,7% €20.746.236 €21.229.000	97,7% €21.964.090 €22.474.624
Aantal partners waarmee structureel overleg doorging in jaar x t.o.v. aantal partners waarmee structureel overleg gepland was in jaar x	nb	34 / 39	30 / 40
HP02 - Beleidsdocumenten opmaken			
Indicatoren	2021	2022	2023
-	-	-	-
HP03 - Beleidsaanbevelingen opmaken			
Indicatoren	2021	2022	2023
-	-	-	-
HP04 - Regelgevingsvoorstellen uitwerken			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal goedgekeurde wijzigingen van de regelgeving inzake onroerend en varend erfgoed	2	3	3
Aantal door het agentschap opgemaakte ontwerpen m.b.t. de regelgeving inzake onroerend en varend erfgoed	1	6	6
HP05 - Beslist beleid doorvertalen naar beleidsuitvoering			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal beslissingen van de Vlaamse Regering waarvoor na onderzoek een impact op onroerend erfgoed is vastgesteld	29	39	47
HP06 - Erfgoedbeleid monitoren en evalueren			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal indicatoren in de Monitor Onroerend Erfgoed waarvoor valide historische reeksen (laatste 5 jaar) beschikbaar zijn t.o.v. het totaal aantal indicatoren op 31/12	84%	95%	95%
Aantal nieuw toegevoegde indicatoren in de Monitor Onroerend Erfgoed	0	0	0
HP07 - Meldingen van metaaldetectievondsten en toevalsvondsten behandelen			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal toevalsvondsten dat tot een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving leidde t.o.v. het totaal aantal gemelde toevalsvondsten	18,3% 22 / 120	13,6% 11 / 81	9,0% 13 / 144
Aantal meldingen door erkende metaaldetectoristen	2.000	941	1.188
Aantal in opdracht van of door het agentschap uitgevoerde archeologische onderzoeken i.f.v. een wetenschappelijke vraagstelling (excl. onderzoek i.f.v. een bescherming of toevalsvondsten)	1	0	15
De kostprijs van het uitbestede onderzoek na een toevalsvondst t.o.v. de totale kostprijs van het archeologisch onderzoek na een toevalsvondst	16,1% €139.398 €863.04	75,4% €252.525 €335.099	77,9% €737.776 €947.325

HP13 - Financiële stimuli toekennen			
Indicatoren	2021	2022	2023
Het bedrag (euro) vastgelegd voor premies voor werken aan beschermd erfgoed	€137.382.946	€126.116.501	€114.437.836
Het bedrag (euro) vastgelegd voor meerjarenpremieovereenkomsten t.o.v. het aantal lopende meerjarenpremieovereenkomsten	<u>€28.573.117</u> 18	<u>€21.824.513</u> 14	<u>€16.131.403</u> 14
Het bedrag (euro) vastgelegd voor erfgoedpremies volgens de standaardprocedure t.o.v. het aantal toegekende erfgoedpremies standaardprocedure	<u>€27.072.872</u> 973	<u>€45.766.096</u> 1.083	<u>€46.947.999</u> 1.095
Het bedrag (euro) vastgelegd voor erfgoedpremies volgens de bijzondere procedure t.o.v. het aantal toegekende erfgoedpremies bijzondere procedure	<u>€31.004.993</u> 67	<u>€12.631.068</u> 40	<u>€6.774.777</u> 29
Het bedrag (euro) vastgelegd voor onderzoekspremies t.o.v. het aantal toegekende onderzoekspremies	<u>€2.590.894</u> 227	<u>€2.329.153</u> 205	<u>€2.541.970</u> 220
Het bedrag (euro) vastgelegd voor restauratiepremies (oude regelgeving excl. meerjarenpremieovereenkomsten) t.o.v. het aantal toegekende restauratiepremies (oude regelgeving)	<u>€24.391.559</u> 35	<u>€29.994.721</u> 137	<u>€15.191.633</u> 54
Het bedrag (euro) vastgelegd voor erfgoedpremies via oproep t.o.v. het aantal toegekende erfgoedpremies va oproep	-	<u>€13.131.007</u> 30	<u>€14.043.336</u> 28
Het bedrag (euro) vastgelegd voor onderhoudspremies voor varend erfgoed t.o.v. het aantal toegekende onderhoudspremies voor varend erfgoed	<u>€91.659</u> 8	<u>€40.640</u> 4	<u>€118.554</u> 13
Het bedrag (euro) vastgelegd voor beheerspremies voor varend erfgoed t.o.v. het aantal toegekende beheerspremies voor varend erfgoed	<u>€2.407.078</u> 5	<u>€191.492</u> 1	<u>€0</u> 0
Het bedrag (euro) vastgelegd en uitbetaald voor premies voor buitensporige opgravingskosten t.o.v. het aantal toegekende premies voor buitensporige opgravingskosten	<u>€332.946</u> 15	<u>€107.272</u> 9	<u>€553.011</u> 18
Het bedrag (euro) vastgelegd en uitbetaald voor premies voor vooronderzoek met ingreep in de bodem t.o.v. het aantal toegekende premies voor vooronderzoek met ingreep in de bodem	<u>€217.329</u> 47	<u>€100.539</u> 26	<u>€342.176</u> 53
Aantal ontvankelijk verklaarde premiedossiers op de wachtlijst op 31/12/jaar x t.o.v. het aantal dossiers op de wachtlijst op 31/12/jaar x-1	<u>427</u> 485	<u>309</u> 427	<u>264</u> 309
Het ontleend bedrag (euro) van de toegekende erfgoedleningen (consumentenkrediet) t.o.v. het aantal toegekende erfgoedleningen (consumentenkrediet)	<u>€3.535.108</u> 35	<u>€4.959.366</u> 43	<u>€16.729.337</u> 119
Het ontleend bedrag (euro) van de toegekende erfgoedleningen (investeringskrediet) t.o.v. het aantal toegekende erfgoedleningen (investeringskrediet)	<u>€907.938</u> 7	<u>€1.571.483</u> 11	<u>€3.686.229</u> 17
Het bedrag (euro) vastgelegd voor de geregementeerde subsidies (samenwerkingsovereenkomsten - beheersovereenkomsten - projectsubsidies) t.o.v. het aantal toegekende geregementeerde subsidies	<u>€4.785.618</u> 52	<u>€4.785.303</u> 52	<u>€4.989.626</u> 52
Het bedrag (euro) vastgelegd voor de facultatieve subsidies t.o.v. het aantal toegekende facultatieve subsidies	<u>€4.272.156</u> 14	<u>€37.255.153</u> 23	<u>€4.882.192</u> 16
Het bedrag (euro) van de in aanmerking komende kosten voor personenbelastingvermindering voor werken aan beschermd onroerend erfgoed (aanslagjaar x-1) t.o.v. het aantal uitgereikte attesten	nb	<u>€568.993</u> 147	<u>€601.716</u> 120
Het bedrag (euro) van het verkregen voordeel door gunstregime verkooprecht t.o.v. het aantal verkopen met gunstregime verkooprecht	nb	<u>€1.616.912</u> 58	<u>€2.766.484</u> 66
Het bedrag (euro) van het verkregen voordeel door gunstregime schenkbelasting t.o.v. het aantal schenkingen met gunstregime schenkbelasting	<u>€0</u> 0	<u>€0</u> 0	<u>€0</u> 0

HP14 - Beheersplannen begeleiden en goedkeuren			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal goedgekeurde beheersplannen	218	210	193
Aantal erkenningen 'open erfgoed'	6	5	1
Aantal goedgekeurde beheersprogramma's varend erfgoed	1	1	2
HP15 - Toezicht uitoefenen en beroepsprocedures organiseren			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal raadgevingen door het agentschap in het kader van zachte handhaving	41	38	42
Aantal eerste en tweede aanmaningen door het agentschap in het kader van zachte handhaving	94	103	94
Aantal administratieve beroepen bij de minister tegen toelatingsbeslissingen en weigering aktenaam archeologie	23	13	21
HP16 - Erfgoedactoren erkennen en evalueren			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal nieuw erkende archeologen (type 1 en type 2)	Type 1 : 13 Type 2 : 9	Type 1 : 6 Type 2 : 3	Type 1 : 12 Type 2 : 10
Aantal nieuw erkende metaaldetecteristen	1.352	1.067	891
Aantal nieuw erkende onroerenderfgoedgemeenten	0	0	3
Aantal nieuw erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten	0	0	2
Aantal nieuw erkende onroerenderfgoeddepots	1	0	0
HP17 - IT-systemen beheren			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal ingediende tickets in IT-helpdesk-TRAC in jaar x t.o.v. het aantal IT-gebruikers op 31/12	<u>1.180 tickets</u> 260 licenties	<u>975 tickets</u> 253 licenties	<u>932 tickets</u> 262 licenties
Aantal ingediende tickets in Toepassingen-TRAC	953	1.083	1.007
Aantal nieuw aanvaarde IT-projecten (gescoord/onderhoud)	19	22	20
Aantal afgewerkte IT-projecten (nieuwe of aangepaste applicaties)	22	21	20
Aantal aanvaarde nog niet afgewerkte IT-projecten op 31/12/jaar x-1	16	17	18
HP18 - Agentschapsinformatie beheren en ontsluiten			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal opgeladen erfgoedbeelden in de Beeldbank	16.844	28.086	57.182
Aantal titels van wetenschappelijke publicaties opgeladen op het FRIS-portaal	0	0	484
Aantal opgeladen publicaties in OAR	99	51	195
Aantal lopende meter analoog archief overgedragen aan het Depot in Vilvoorde	168	78	11,88
Aantal Gigabyte aan documenten overgedragen naar het digitaal archief van het agentschap	120	1.166	700
HP19 - Communiceren via analoge of digitale kanalen en producten			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal bijkomende volgers op sociale media per medium (Facebook - Twitter – LinkedIn – Instagram - YouTube)	1.458	3.304	2.302
Aantal nieuwe fiches in de portfolio 'Onroerend Erfgoed'	4	4	3
Aantal downloads van OAR	254.199	293.632	279.369
Aantal gepubliceerde nieuwsbrieven (intern/extern)	9 / 11	14 / 12	9 / 35
Aantal bezoeken aan alle onroerenderfgoed.be websites	2.777.774	2.543.663	2.585.000
HP20 - Interne en externe klanten bedienen			
Indicatoren	2021	2022	2023
Aantal gegronde of deels gegronde klachten t.o.v. het totaal aantal bij het agentschap ingediende klachten	2 / 18	3 / 7	1 / 5
Aantal aanvragen i.k.v. Openbaarheid van Bestuur (gewone vragen / onderzoeksvragen)	122 / 223	117 / 250	108 / 211

Wat zullen we realiseren in 2024?

Onderstaand overzicht bevat realisaties, met bijhorende streefdatum, die richting geven aan het proces in kwestie of die uitvoering geven aan een expliciete opdracht van de minister binnen het proces.

resultaat	timing
HP01 - Het agentschap strategisch coördineren	
Het ondernemingsplan 2024 (incl. jaarrapport 2023) is goedgekeurd door de minister	29/02
Het ontwikkelplan 2024 is goedgekeurd door het directieteam	31/03
De prestatie-indicatoren over de werking van het agentschap zijn geactualiseerd	31/10
Het meerjarig personeelsplan 2025-2029 is goedgekeurd door het directieteam	31/12
Een eerste ontwerp voor het meerjarig ondernemingsplan 2025-2029 is voorgelegd aan het directieteam	31/12
Er is een nieuwe tool voor het structureren en opvolgen van het ondernemingsplan	31/12
Personeelsbudget en personeelsplan 2023: status per semester	KW2-4
HP02 - Beleidsdocumenten opmaken	
Het ontwerp van memorandum voor de volgende beleidsperiode is opgesteld	31/05
Het ontwerp van de Beleids- en begrotingstoelichting (BBT) - begrotingsuitvoering 2023 is aan de minister bezorgd	30/04
Het ontwerp van beleidsnota 2024-2029 is opgesteld	31/07
Het ontwerp van de Beleids- en Begrotingstoelichting (BBT) - begrotingsopmaak 2025 is aan de minister bezorgd	30/09
HP05 - Beslist beleid doorvertalen naar beleidsuitvoering	
De kalender 'Kennisproducten beleid, behoud en beheer van erfgoed' voor 2024 is klaar (HP08)	31/03
De vaststellings- en beschermingskalender (incl. wijzigingen en opheffingen) voor 2024 is klaar (HP09)	31/03
HP06 - Erfgoedbeleid monitoren en evalueren	
De gegevens van de digitale monitor Onroerend Erfgoed zijn geactualiseerd t.e.m. 2023 en op de website gepubliceerd	31/05
Het evaluatierapport archeologie m.b.t. het werkjaar 2023 is aan de minister bezorgd en gepubliceerd	30/06
HP08 - Kennisproducten ter ondersteuning van het beleid en van het behoud en beheer van erfgoed ontwikkelen en de toepassing ervan begeleiden	
Uitvoering kalender 'Kennisproducten beheer' voor 2024: status per semester	KW2-4
Uitvoering kalender 'Beleidsonderzoek' voor 2024 : status per semester	KW2-4
Uitvoering kalender 'Waarderend onderzoek' voor 2024 : status per semester	KW2-4
De landschapscontactdag heeft plaatsgevonden	31/10

resultaat	timing
HP09 - Instrumenten voor het behoud van erfgoedwaarden inzetten	
Uitvoering beschermingskalender 2024 (incl. wijzigingen en opheffingen)	31/12
HP16 - Erfgoedactoren erkennen en evalueren	
Er is een draaiboek voor de evaluatie van erkende archeologen	29/02
De aanvragen tot erkenning als intergemeentelijke onroerendergoeddienst zijn behandeld	30/04
De aanvragen tot erkenning als onroerendergoeddepot zijn behandeld	30/04
De beoordeling van de jaarlijkse rapportage en van het jaarlijks verslag van de IOED's is uitgevoerd	31/07
De beoordeling van de jaarlijkse rapportage (evaluatie werking) van de onroerendergoedgemeenten is uitgevoerd	31/07
Er zijn twee netwerkevents voor de onroerendergoedgemeenten georganiseerd	31/12
Er zijn twee netwerkevents voor de intergemeentelijke onroerendergoeddiensten georganiseerd	31/12
HP17 - IT-omgeving beheren	
Opgeleverde IT-applicaties: status per kwartaal	KW1234
HP18 – Agentschapsinformatie beheren en ontsluiten	
De gedigitaliseerde afbeeldingen van de eerste gemeenten van het inventarisarchief West-Vlaanderen (Alveringem, Anzegem, Ardoole en Avelgem) zijn ontsloten voor het grote publiek via de Beeldbank	29/02
Er is een opdracht gegund om de serie 'adviezen en toelatingen' uit het beheersarchief van de buitendienst Leuven voor de periode 2009 tot heden aan het centraal depot in Vilvoorde over te dragen	29/02
Er is een opdracht gegund om de serie 'adviezen en toelatingen' uit het beheersarchief van het agentschap voor de onroerendergoedgemeenten in West-Vlaanderen te inventariseren en over te dragen aan het centraal depot in Vilvoorde	30/06
Het foto-archief 'Inventariseren Limburg' is voorbereid voor digitalisering (afgezonderd, herverkt en op straatniveau geïnventariseerd). De omvang is nauwkeurig in kaart gebracht.	30/06
De gedigitaliseerde afbeeldingen van alle gemeenten van het inventarisarchief West-Vlaanderen zijn ontsloten voor het grote publiek via de Beeldbank	31/12
De serie 'adviezen en toelatingen' uit het beheersarchief van de buitendienst Leuven (2009-heden) is overgedragen aan het centraal depot te Vilvoorde en beschikbaar via de archiefinventaris	31/12
De serie 'adviezen en toelatingen' uit het beheersarchief van het agentschap voor de onroerendergoedgemeenten in West-Vlaanderen is overgedragen aan het centraal depot in Vilvoorde en beschikbaar via de archiefinventaris	31/12
Er is een opdracht gegund voor het digitaliseren van het foto-archief 'Inventariseren' van de buitendienst Limburg	31/12

resultaat	timing
HP19 - Communiceren via analoge of digitale kanalen en producten	
Er is een jaarkalender opgemaakt voor de events onroerend erfgoed die het agentschap in 2024 zelf of in samenwerking met andere partners zal organiseren	31/01
De communicatiestrategie van het agentschap is geactualiseerd en afgestemd op de nieuwe toekomstvisie (toekomsttraject)	31/12
De strategie van het agentschap ten aanzien van publiekswerking is uitgewerkt en gevalideerd door het directieteam.	31/12
HP20 - Interne en externe klanten bedienen	
Het jaarverslag klachten over werkjaar 2023 is klaar	29/02

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Afwegingskaders en richtlijnen erfgoedbeheer												
afwegingskader 'Beheer van historische dreven en wegbepantingen' (actualisatie)			•									
afwegingskader 'Technische installaties' (extern)				•								
afwegingskader 'Isolatie gevels'							•					
afwegingskader 'Isolatie vloeren'							•					
afwegingskader 'Dakisolatie' (actualisatie)							•					
afwegingskader 'Historisch schrijnwerk' (actualisatie)							•					
richtlijn 'Telecominstallaties op beschermd erfgoed' (actualisatie)												•
ERFGOEDBELEID	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Handleidingen en onderzoeksrapporten erfgoedbeleid												
onderzoeksrapport extern onderzoek: 'Rationale van onroenderfgoedfinanciering'	•											
onderzoeksrapport extern onderzoek: 'Landmarkoefening'	•											
onderzoeksrapport extern onderzoek: 'Erfgoedwaarde en herbestemmingsprofiel parochiekerken'						•						
onderzoeksrapport 'Evaluatie archeologie 2023' (regelgeving en kenniswinst)							•					
onderzoeksrapport extern onderzoek: 'Enveloppefinanciering lokale besturen'										•		
Medewerking aan onderzoeksrapporten derden												
studie 'Landschapskarakterisatie'		•										

Doelstelling primaire energiebesparing

Overheidsgebouwen op Vlaams grondgebied moeten vanaf 2028 voldoen aan het minimaal energieprestatielabel. Vanaf 2021 moeten overheidsgebouwen van de Vlaamse overheid zelf een jaarlijkse besparingsdoelstelling van 2,5% op het primair energiegebruik realiseren. Onroerend Erfgoed maakt voor zijn kantoren uitsluitend gebruik van het gebouwenpark in beheer van het Facilitair Bedrijf (hoofdkantoor in passiefgebouw Herman Teirlinck, regionale kantoren in de Vlaamse administratieve centra en erfgoeddepot in Het Depot in Vilvoorde). Het agentschap rekent dan ook op HFB om de doelstellingen voor primaire energiebesparing van het gebouwenpark te realiseren.

De afgelopen jaren investeerden we fors in de elektrificatie van onze voertuigen. Die brachten we onder in de gedeelde wagenpool van de Vlaamse overheid zodat we minder wagens in het verkeer brengen en de benutting optimaliseren. Naast de elektrische dienstvoertuigen zetten we in op Cambio-autodelen door onze medewerkers. Voor woon-werkverkeer stimuleren we het STOP-principe bij de keuze van het vervoermiddel (stappen, trappen, openbaar vervoer, privé gemotoriseerd vervoer). We actualiseerden afgelopen jaar ook ons vervoersplan, waaruit bleek dat de benutting van de beschikbare voertuigen ondermaats is. Daarom besloten we om verouderde voertuigen met verbrandingsmotor niet te vervangen bij buitendienststelling. Door een optimalere spreiding van deze verkleinde en dus inherent meer duurzame vloot zorgen we dat we nog steeds tegemoet komen aan de vervoersbehoeften van onze medewerkers.

Omzetting Europese regelgeving

Het agentschap moet in 2024 geen Europese regelgeving of richtlijnen omzetten in interne regelgeving.

We zijn wel (indirect) betrokken partij bij een lopend inbreukdossier wegens niet-correcte toepassing van richtlijnen of andere bronnen van het Europese recht. Meer bepaald gaat het om de omzetting van richtlijnen RL2005/36/EG en RL/2006/123/EG over beroepskwalificaties en diensten. De aanduiding als erkende archeoloog wordt door deze richtlijnen beschouwd als een gereguleerd beroep. Om de toegang tot gereguleerde beroepen voor EU-onderdanen te faciliteren (aanvraag tot erkenning van een beroepskwalificatie), is een digitaliseringstool en uniek formulier nodig. Op Vlaams niveau wordt deze omzetting getrokken door het 'Single Digital Gateway' team (SDG) en Digitaal Vlaanderen. De federale overheid (DAV-BOSA) zal begin 2024 een uniek formulier (digitaliseringstool) opleveren. Die kan aansluitend geïmplementeerd worden. Het Vlaams SDG-team onderneemt voorbereidende acties om de implementatie bij de diverse Vlaamse entiteiten, waaronder Onroerend Erfgoed, op maat te kunnen uitvoeren.

Om een tijdige screening van nieuwe EU-regelgeving te verzekeren, neemt Onroerend Erfgoed deel aan Europese fora en overlegmomenten over het beleidsveld. Daarnaast gebeurt een screening van de rapporteringen door Departement Kanselarij en Buitenlandse zaken over de voorstellen van EU-richtlijnen om proactief onze mogelijke betrokkenheid te identificeren. Tot slot volgt Onroerend Erfgoed de maandelijkse mededeling aan de Vlaamse Regering met de stand van zaken van de omzetting van EU-richtlijnen op.

Illustraties

- Coverfoto: [Kasteelhoeve 'Forreist'](#), Brugge (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 4: [Kasteelhoeve 'Forreist'](#), Brugge (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 5: [Landcommanderij Alden-Biesen](#), Bilzen (© Onroerend Erfgoed – Sylvie Van de Waeter)
- Pagina 10: [Tuinwijk Zeemanshaard](#), Brugge (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 14: [Kasteeldomein van Beauvoorde](#), Veurne (© Onroerend Erfgoed – Marijke Michiels)
- Pagina 16: [Bos t' Ename](#), Oudenaarde (© Onroerend Erfgoed – Hilde Verboven)
- Pagina 20: [Kasteel van Tillegem](#), Brugge (© Wouter Hagens)
- Pagina 21: [Tramstation Station Breedene](#), Bredene (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 25: [Woning Leclercq-Van Damme](#), Leuven (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 28: Fietstocht Archeologiedagen 2023 (© Onroerend Erfgoed – Sylvie Van de Waeter)
- Pagina 31: Vondsten archeologische opgraving Rivierenhof, Antwerpen (© Onroerend Erfgoed – Geert Vynckier)
- Pagina 33: [Kasteel van Moregem](#), Oudenaarde (© Pascal Van Acker)
- Pagina 36: Voorbeeld afwegingskader energie - vensters (© Onroerend Erfgoed)
- Pagina 41: Uitreiking Onroerenderfgoedprijz 2023 (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 47: [Villa Roma](#), Leuven (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 51: [Kasteeldomein de Robiano](#), Tervuren (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 54: [Apothekersven](#), Geel (© Onroerend Erfgoed – Hilde Verboven)
- Pagina 56: Studiedag 'diversiteit in de landschapszorg' (© Onroerend Erfgoed – Nele Vanmaele)
- Pagina 58: Sint-Ursula-Instituut, Antwerpen (© Stad Antwerpen, Charlotte Fexer)
- Pagina 60: [Abdij van Vlierbeek](#), Leuven (© Onroerend Erfgoed – Kris Vandevorst)
- Pagina 64: Personeelsevent Onroerend Erfgoed (© Onroerend Erfgoed – Ludwine Van Craenenbroeck)
- Pagina 66: Cover Syntar 16 (© Onroerend Erfgoed)
- Pagina 67: [Schipdonk- en Leopoldkanaal](#), Damme (© Onroerend Erfgoed – Koen Himpe)
- Pagina 68: [Koninklijke renbaan](#), Oostende (© Onroerend Erfgoed – Margot Cosemans)
- Pagina 76: Contactdag bouwkundig Erfgoed 2023 (© Onroerend Erfgoed – Ludwine Van Craenenbroeck)